

Szerkesztőség:
BUDAPEST

VIII., József-körút 44. szám.

Kéiratok vissza nem adatnak.

Előfizetési feltételek:

Egész évre . . . firt 10.—
Fél évre » 5.—
Negyedévre . . . » 2.50

A HÉT

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Kiadóhivatal:
BUDAPEST

VIII. József-körút 44. szám.

Hirdetéseket

lapunk számára elfogadják:
az összes budapesti hirdetési irodák;
Németországban kizárólag
Steiner Adolf hirdetési irodája,
BERLIN és HAMBURG.

☉ Budapest, márczius 1. ☉

Estei Ferencz Ferdinánd.

Az a csinos fiatal katonatiszt, a kinek arczképe újabban sűrűen jelenik meg a fővárosi kirakatokban s a kinek arczképét mai számunk az országban is mindenfelé elviszi, — egykor, valószínűleg magyar király lesz.

Ma még csak nem is trónörökös. Az emberek szinte türelmetlenkednek rajta, hogy még nem az. Nem értik, miért nem az. Hiszen világos, hogy előbb-utóbb úgy is ez lesz a trónörökös és nem más.

A türelmetlenkedésnek nincs igaza. Csak a király elsőszülött fia trónörökös eo ipso. Ha ez elhal és van a királynak még egy második fia is, akkor ez is menten trónörökössé lesz. Ámde, ha a trónöröklés már az oldalágra menne át, akkor interregnum áll be a trónörökösi méltóságban. Akkor nincs trónörökös, az osztrák és magyar alkotmányból folyólag, valameddig a király él. Ha pedig ez meghal, akkor rögtön öröklí a koronáját a legközelebbi finemű oldalrokon. Tehát olyan lesz királylyá, a ki trónörökös nem volt. Ebben az a ratio van, hogy valameddig a király él, nincs absolute kizárva annak lehetősége, hogy még születik gyermeke. Ha pedig csakugyan születnék, akkor mindjárt az lenne trónörökössé és az oldalrokonok ismét elesnek a trónhoz való igénytől. Sőt, ha a király halála után, özvegyét áldott állapotban hagyná, akkor a trón betöltésének kérdése függőben maradna a posthumus gyermek megszületéséig. Ha aztán gyermek születnék, — ez lenne a király.

Nos, tehát ezért nem trónörökös még az a csinos fiatal katonatiszt, *Ferencz Ferdinánd* főherczeg s azért nem trónörökös még az ő derék, közszeretnek örvendő, nyájas atyja *Károly Lajos* főherczeg sem. Ezért nem mondott még le a trónöröklésről az a fenséges öreg főherczeg úr s ezért nem mondott még le a rengeteg Este-vagyonról — mely az uralkodással incompatibilis — ez a csinos és fenséges ifjú főherczeg úr.

Az udvar az ilyen dolgokban elvileg nemcsak egészen helyesen, correctissime jár el, hanem az egyedül lehetséges módon is. Hogy azért valósággal és valószínűleg *Ferencz Ferdinánd* a trónörökös, azt senki sem tagadja s maga a Felső is szívesen manifestálja azokkal a küldetésekkel, melyekkel újabban az ifjú főherczeget megbízni szokta.

Igy Ferencz Ferdinánd már járt a német császárnál is. Ő Felsője megbízásából s az imént is ő vitte el királyunk szíves tiszteletét az orosz császárnak.

Hogy a hivatalos bulletinek nyelvén beszéljünk, a csinos ifjú főherczeg mindenütt igen kellemes benyomást tesz és a legjobb emlékeket hagyja hátra.

A nem hivatalos híresztelések még rokonszenvesebb színben tüntetik őt fel, azt suttogván róla, — de még inkább öcscséről, a még csinosabb Ottóról, — hogy bizony ezek egy kissé mulatós, víg fiúk. Hogy inkább kissé meggondolatlanok és túltemperamentumosak, mintsem bölcselgők és konok akaratúak s, hogy ezeket nem kell attól félni, hogy túlesigázott, agyonfárasztott agyidegrendszerüknél fogva, zsarnoki és kiszámíthatatlan szeszélyek szerint fognak egyszer uralkodni.

Általában úgy vélik a beavatottak, hogy a sors, mely bennünket philosoph trónörökösünktől ádázul megfosztott, nagy kárpótlásról gondoskodik, midőn egy vidámszívű, derült, világos értelmű, józan, elbizakodástól ment, csinos fiatal embert tesz koronánk várományosává. Alkotmányos monarchiának ilyen fejedelem kell. Ilyentől remélhető csak, hogy majdan uralkodik, — de a kormányzást felelős ministereire hagyja. A legbölcsebb fejedelem ilyen s nem olyan, mint volt például a geniális II. József, a ki roppant kormányzási vágyával bennünket majdan tönkretett. A csinos fiatal főherczegbe kitünő atyja gyermekségétől fogva belénevelte a magyarok iránt való szeretetet s különösen a magyar nemzet megtörhetetlen öserejének tiszteletét. Ez többet ér, egyelőre, mintha valami nagyon jól beszélne magyarul s időnként a saját nyelvünkön szólna bennünket.

Fiatal, egészséges, — tehát kissé mulatós. Különösen az volt, mikor még nem is gondolt rá, hogy egyszer király is lehet majd belőle.

Ő Felsője évekkal ezelőtt kinevezte tisztté egy híres szigorú ezredes csapatjába s elhivatta magához az ezredest:

»Ezredes úr; — öcsém kissé kikapós: bánjék vele szigorúan; feledje el, hogy ő főherczeg.«

»Igenis, felség.«

Egy óra se múlt el, mikor az ezredest Károly Lajos ő fensége hivatta:

»Ezredes úr; fiam kissé kikapós; bánjék vele szigorúan; de ne feledje el, hogy ő főherczeg.«

»Igenis, felség.«

Szerencse, hogy a fiatal főherczeg olyan pompásan viselte magát az ezrednél, hogy az ezredesnek nem volt alkalma elfeledni, vagy nem feledni el tisztjének főherczegségét.

A coquette.

— Részlet egy felolvasásból. —

Irta:

BÁCSKAI ALBERT.

Az asszonyokat a világ teremtése óta tanulmányozzák a férfiak; minden férfi azt hiszi magáról, hogy ő alaposan ismeri őket; ha tanácsért fordul hozzájuk, nagy képpel mondják el — csalhatatlan szerüket és mégis, mégis épen úgy vagyunk az asszonyokkal, mint a *fogfájással*, mely utóbbi betegség ellen mindenki tud szert, de mégis sok, sok embernek fáj a foga... és pedig sokszor épen az asszonyokra.

Tudós férfiak tették már tanulmány tárgyává a nőket, és mialatt sok kötetre terjedő munkáikat megírták, elfeledtek persze a tükörbe nézni, mit jól is tettek, mert különben ijedten látták volna, hogy homlokukon szarvak nőttek ezalatt.

Mikor Mantegazza világhírű munkáját írta az asszonyokról, a nagy munka közben feleségét sokszor ültette az ölébe és hízelgett neki, dédelgette, attól félt, hogy mialatt az egész világ asszonyainak karakterét kitanúlja, ezalatt a saját felesége — egy nálánál kevésbé tudós férfinak — (ki az utca túlsó feléről monocizott át) — *a karakterére* lesz kíváncsi és majd ő is úgy jár, mint a hírneves bécsi tudós Stein Lőrincz, ki mialatt híres nemzetgazdasági munkáit megírta, addig szépecskén az ő vagyona ellen elrendelték a csődöt.

Úgy van minden férfi az asszonyokkal, mint a dohányos ember a szivarral. Megannyi füstölő ember t. i. meg van győződve, hogy ő ért a jó szivarok kiválasztásához, megtapogatja, meg is forgatja, meg is ropogtatja a trafikban mindegyik a szivart és ime mégis elkelnek a legrosszabb szivarok is, és Wekerle miniszternek nem marad egy se a nyakán.

Így a legrosszabb és legcsúnyább asszonynak is akad vevője. Persze, hogy erre azt mondaná az én Pista bátyám: «hja öcsém, ha úgy lehetne asszonyt szerezni, mint a szivart a trafikban, akkor biz ez másképp volna, és különösen, ha a rossz asszonyt is csak egyszerűen el lehetne hajítani, mint a rossz szivart.»

Denique nyugodjunk meg abban, a mit a Kis Tükör írt nagy régen az asszonyokról, hogy —

«Asszonynak, léánynak szívek valóságos gondolatja, eszi, az már nem arányos, áprilisi idő az ő természete — az eszejárása? — az találós mese.»

* * *

Coquette!! Mikor e szót kiejtem, mindenkinek meg van a maga képzelete a kaczer asszonyról...

Látnak maguk előtt csinos, eleven nőalakot, kivágot bál ruhában, hófehér vállakkal és egy szép bóbítás fejcskét, a mely forog szünetlenül, mint a napraforgó; látnak tüzes tekinteteket, a melyek többet mondanak, mint egy kötet könyv, vagy egy perzselően forró szerelmi vallomás; látnak mosolygó vagy durczás arcot, szóval életet, elevenséget, mely provokál, vonz és taszit egyszerre...

Ilyennek képzeljük nagyjában a kaczer asszonyt, pedig nagyon sokszor végzetes hiba az, ha felületes fogalmak után ítéljük meg a kaczer asszonyt, mert ily módon felülünk az igazi, a valóságos, a *közveszélyes* coquettenek.

A kaczerásznak ezer neme és fajtája van és sokszor a szende, passiv álmodozó, elmerengő leányban tizannyi a kaczerás, mint egy szabadszájú, eleven, kikapós menyecskeben.

A kaczerás éhes farkas, mely sokszor öltözik báránybőrbe és nem egyszer illik rá a közmondás, hogy: «lassú víz partot mos.»

Ama kisasszony, ki borús időben, szürke égboltnál nem megy sétálni, mert neki a szürke szín rosszul áll, vagy azt a 17 tavaszt még nem látott kis lány, a kinek nem régen beszéltem el, hogy egy barátom ő bele halálosan szerelmes és ő kaczagva felelt, hogy »oh hiszen azt az urat én csak fogadásból hódítottam meg és nyertem is rajta egy bál legyezöt«, ismétlem, az ilyen leány sokszor nem olyan coquette, mint az a nő, a kivel együtt utaztál Konstantinápolytól Párisig és noha egyetlen tekintetre sem érdemesített a hosszú út alatt, e mellett azonban két év múlván is megmondja, hogy milyen volt nyakendőd tüje vagy a manchetteid gombja szerdán és milyen csütörtökön.

Ismerek egy híres szép asszonyt, a ki megbarátkozott egy szerfelett csúnya nővel csak azért, hogy vele együtt fényképeztesse le magát és hogy így az ő szépsége még jobban szembe tűnjék.

Hallottam egyszer egy bűnbánó coquettetől, hogy ő annyira hiú és tetszeni vágyó volt, hogy akkor, a midőn valaki életveszélyesen megbetegedett a családjában, ő mindjárt arra gondolt, hogy jól fog-e neki állani a gyászruha?

Ugy-e hölgyeim, kegyetek megannyian elítélik a kaczerásgot?

Én legalább soha az életben nem hallottam dicsérni a kaczer asszonyt, de szidni — úristen! e tekintetben, hogy sokat mondjak, már-már közeljárnak az anyósokhoz.

Egy barátom, — a ki egy kaczer nőbe volt reménytelenül szerelmes, — elkeseredésében a következő aphorismák állította össze. Ezek az aphorismák — beismerem — hogy túlzottak, tán sértők is, de hadd mondjam el azokat mint egy felsült szerelmes jeremiádjait.

* * *

Őrizkedjél a kaczer nőtől, olyan az, mint a lidércz, folyton világit, csalogat, de szalad is előled.

*

A kaczer nő olyan, mint az ígervény, a promesse, a mely egy nem létező sorsjegyről van kiállítva, játszol reája nagy reményekkel, de soha meg nem ütheted a treffert.

*

A kaczer nő úgy tesz, mint egykor az inquisitorok; fűszerek, sós, pikáns ételeket ad ennünk, de nem ad hozzá inni és gyönyörködve nézi, mikor az áldozat eleped szomjúságában egy kis nedűért.

*

Nem lehetsz olyan jelentéktelen, hogy a kaczer nő veled ne coquetteirozzék, de ha aztán vallomásra bátorodol, senki sem fog oly kérelhetlenül visszautasítani, mint a kaczer nő.

*

A múltkor ezt olvastam egy francia újságban: Ha *kéértelmű* ajánlatot teszel a nőnek, erre:

a jó nő azt mondja: nem!
a rossz nő: — igen!
a szenvedélyes: — igen is, nem is!
a kaczer nő: se igen, se nem!

*

A kaczer nő ritkán vétkezik tettel, de vétkek minden egyes gondolata.

*

A kaczer nő, hogy mért kaczerkodik?
Kérdezd meg a bengáli tigristől, hogy mért öli meg a puzták állatait, mikor az áldozatnak se húsa, se vére nem kell neki?!

*

Olyan a kaczer nő, mint a gyújtogató: semmi haszna a kárból, de szenvedélye orgiákat ül, ha a lángokat felcsapkodni látja.

*

A kaczer nő hasonlít a betörőhöz; az utóbbi az éléskamrákat, míg a coquette a szívek kamráit töri fel; mindkettő tolvajkulcscsal dolgozik és csak az a különbség köztük, hogy a betörőt sokszor becsukják, míg a kaczer nő mindig *szabadon jár*.

*

A kiérdemült tolvajok vénségükre gyakran beállnak a rendőrség szolgálatába és miután ők ismerik a tolvaj élet minden csinját-bínját, igen hasznavehető kémeivé válnak a törvényes rendnek.

Ilyen a kaczer nő is.

Ha megvénül — a mit ő ugyan soha be nem ismer — akkor beáll a vén coquette szigorú mamának, vagy kegyetlen garde des dames-nak és nálánál szigorúbb, difcilisebb öre nem lesz az illemnek és morálnak.

*

Hogy meddig kaczerkodik az asszony?

— Csak vonaglásában szűnik meg kaczerkodik, de még akkor is leveti melléről a takarót, ha szép vállalai vannak és fiatal orvosok tartanak felette consiliumot.

* * *

Mi a kaczerság forrása? A kaczerság forrása nem más, mint a *tetszeni vágyás*.

És miért akar a nő tetszeni? Azért, hogy *hódítson*.

És a nőnek kétségtelenül joga, ösztöne, hivatása a hódítás. A hódítás a nő életének legnagyobb sikere, mely szövétnekképen bevilágítja egész életét; még a nagymamák is örömtelten beszélnek el unokáiknak, hogy nekik milyen sok kérőjük és imádójük volt.

Jól mondja Feuille, hogy minden hatalom és birtok semmi ahhoz az érzéshez képest, hogy valaki egy másik ember *lelke* felett uralkodhassék.

Jaj annak a nőnek, százszor jaj, a ki életében egyetlenegy férfit sem hódított meg...

Nincs is olyan nő, a ki azt elhigye magáról, hogy ő ne volna szép és ha csakugyan szép, ne ő volna a legszébb.

Ime egy példa rá:

Huluszy pasa Gyula várát ostromolta, katonái már benn is voltak a vár sáncaiban és mert kemény volt Gyulának ellenállása, a pasa megfogadta, hogy a vár bevétele esetén a város minden lakosát kárdélre hányatja.

E fenyegetésre óriási rémület támadt a városban. Kitudták a fehér lobogót. — Megérkezett a bösz pasa követe a városházára, a hol a városi tanács és 200 úri nő volt egyesülve. A pasa követe, az ifjú Mehemet bég, im ezeket kötötte ki a kegyelem feltételül.

A pasa megkegyelmez a városnak, ha a tanács 24 óra alatt küld a pasának:

1. 2000 kenyeret (megadjuk! — kiálták.)

2. 300 darab tinót (megadjuk!)

3. 500 vég téli posztót (megadjuk!)

4. 300 köből búzát (megadjuk!) és végezetül át-küldi a pasának a *város legszebbik leányát*.

A bég ez utolsó szavára a jelenlévő 200 hölgy *közül 120 esett hirtelen ájulásba*. És évvel a tömeges ájulással constatálja Magyarossy krónikás, hogy Gyulán anno 1624. *százhusz* hajadon tartotta magát a város legszebb leányának.

Én azt hiszem, hogy így van ez ma is, és nemcsak Békés-Gyulán, de Sárbogárdon és Rio de Janeiroban egyaránt.

* * *

És én mégis *jogosultnak* tartom a női kaczerságot és ha azt kérdezik, hogy hol van a jogosult kaczerság határa? Válaszom ez:

A coquetteria határa az első férfi teljes meghódításánál van; inntől is szabad és kell is még a tetszés és a hatás kiérdemlése felé törekedni a nőnek (annál

inkább, mert tudjuk, hogy a férfit ingerli, harcziásabbá, ragaszkodóbbá teszi az, ha látja, hogy az ő birtokára más is áhítozik) — de *az első* egészen meghódított férfiszákmány után meg kell szűnni a nő hódítási vágyának.

Az a nő, a ki első hódításával meg nem elégedett, már nem ártatlan kaczer többé, mert ez olyan, mint a gourmand, a ki azt tartja, hogy «en mangeant vient l'appetit» olyan, mint a szelidített oroszán, mely nyalja, addig nyalja az ember kezét, míg a vérszagot meg nem érzi... a kaczer nő a szívek telhetetlen, vérszomjas Dzsingiszkanjává akar lenni, meg akarja hódítani az egész férfivilágot.

Egyszer egy notorius coquettetől egy szende ártatlan leánya azt kérdezte, hogy vajjon mivel tudott oly sok férfit megigézni; ő (a kérdező ártatlanság) soha egyet sem tudott meghódítani.

Erre a coquette asszony így felelt: «Tudod, lelkem, Pulszky Ferencz egyszer azt kérdezte egy nagy tudóstól, a ki 45 nyelvet beszélt, hogy mi a titka annak a nagy *nyelvtudásnak*, mire a tudós így felelt: «Ah! csak az első húsz nyelv nehéz, — a többi aztán már magától jön.»

Gonosz nyelvű férfiak azt mondják, hogy a nő egy magában álló nulla — számjegy, a melyből csak akkor lesz valami, ha elébe egy másik számjegyet állítanak (ez a másik számjegy t. i. a férfi volna); — én a nőt olyan rózsatőnek nézem, a mely mellé, ingatag lévén az élet viharával szemben, egy erős védnököt, mondjuk karót kell állítani, füzni, hogy megvédessék; annak a rózsatőnek azonban már nagyon gyanús az alkotása, a mely mellett *két karó* is áll, mert az a *másik* — többnyire cifrán kifaragott és megfestett — karó már a rózsató gyöngességét bizonyítja, úgy mint a házasetben az *udvarló*, vagy a *házibarát* nem egyéb, mint egy felkiáltó jel, mely az asszony gyöngességére hívja fel a figyelmet.

Ne higgyetek a kaczer nőnek, mert ez vagy senkit sem szeret — a mi rút dolog, vagy mindenkit szeret, a mi még rútabb dolog.

Már pedig az a nő, a ki többekkel osztja meg a szerelmet, ezt az *egységes és oszthatatlan* szentséget, a mely minden érzéseknek legnagyobb éke, drágaköve, — úgy tesz, mint az a bolond keleti császár, a ki, hogy igazságos legyen, egy óriási nagy gyémántkővet úgy osztotta fel öt fia között, hogy öt darabra törette széjjel.

A kaczerság addig, míg csak hatást és érdeklődést akar kelteni, és csupán tetszésre törekszik, csak egy kedves invitáció és figyelmeztetés a szépségre és női bájakra és piquáns kedves tulajdonsága a nőnek; de mihelyest agresszív és hódításra törekszik, — mindjárt a vétekhez jár közel.

A ki azt kívánná a nőtől, hogy bájait rejtegesse, hogy szépségét ne ragyogtassa, az azt követelné, hogy tagadja meg a nő legbensőbb természetét.

Gyönyörűen írja le *Edmondo del Amicis*, hogy mennyit szenved a török nő, a kit egy szigorú vallási parancs arra kárhoztat, hogy szépségének virágait a boros hárem négy fala közt hullajtsa el és a mohamedán nők szépségét ahhoz a virághoz hasonlitja, a mely melegházban nyílik és a mely virág irigykedve tekint ki az ablakon a vadrózsára, a melyet a vihar megtépáz, pajkos járókelők leszaggatnak ugyan, de *szabad* és élvezi az Isten napsugarait.

Az olyan női bájak, a melyeket a világ észre nem vesz, hasonlítanak amaz írók műveihez, a kik csak az asztalfiók számára irnak.

A szépségnek és női bájaknak napfény kell, mint a virágnak és legyen a nő szépsége templom, egy nyitott templom, a melybe mindenki beléphet, a ki áhita-

tosan imádni akarja azt, de *csúskott* templom legyen azok előtt, a kik önző, alacsony vágyakkal közelednek feléje.

Minden női szépség becses, mint a színarany; a *szendé* nőé olyan arany, a melyből a templomi ereklyék készülnek és ott csodálatnak érintetlenül a hívek által az oltár peremén; — a *coquette* nők bája ellenben olyan arany, mint a színfalak aranyozása, a melyen minden buja szem legelész, vagy olyan arany, a melyből ama pénzdarabokat verik, a melyik egyik kézből a másikba vándorolnak át.

A kaczérság legtöbb esetben pajkos játék és nem okoz *conflictust*, drámát vagy egyéb bajokat, de sok esetben iszonyú pusztítást visz végbe a férfilekekben; vérző férfiszívek jelzik nyomait; haragot, gyűlöletet és bosszút kelt fel.

Hogyne! Az ígéret földjét mutogatja a szépség démona és kietlen, szomjú homokpusztában tűnik el szemünk előtt.

* * *

És mi legyen vajjon a kaczérság bacziillusainak védszere?

Csak egyetlen szert tudok ellene (de az biztosabb mint a Koché).

Rövid receptet írok tehát a védtelen férfiak számára és pedig homeopathikus systema szerint:

«A kaczer nőt — *hódítsd* meg!»

Nagyon nehéz munka, az igaz! — De nem kell visszajedni tőle, mert a női szív olyan ugyan, mint egy megerősített vár, a mely sok ostromot kiáll, de tudjuk, hogy ezekbe a várakba többnyire titkos utak is vezetnek és sokszor csak egy kis deszkaajtó megnyitása is elég ahhoz, hogy a várba behatolj. Ismerni kell a titkos záruk nyitját!

Ha azután megbirkóztál a kaczer nővel, ha a kaczérság minden mérges nyilát kihúztad sebeidből és egyszer, mikor a szenvedélyek a forrpontra vannak felkorbácsolva, mikor a kaczer nő a lábai elé vonja a szármolyt; hogy arra térdelhess a bizton várt és megszokott szerelmi vallomás esetén, — *te pedig akkor* azt veszed észre, hogy a nehéz harc után, a melybe összes hódítási eszközeidet, eszedet, erődöt, minden férfias fensőbb ségedet, minden fogását a szerelmi furfangnak belevitted és minden gáncsát a mérkőzésnek kivetted, — azok a merész női tekintetek, a melyek eddig a véredet forralták fel, most megtörtén, bágyatagon, sóváran meredeznek reád, a mell zihál, a piros ajkak vonaglanak és te hidegen, kimérten mondhatod: «*Ne vegye komolyan asszonyom, a dolgot, — hiszen csak játszottam én is, úgy a hogy kegyed szokott*» — akkor *győztél* és diadalittasan érezheted azt az elégtételt, hogy egész nemedért bosszút állottál és az ellenséget a saját fegyvereivel verted le.

A meghódított kaczer nő aztán hiába jajveszékél ám; úgy jár vele, mint az a mesebeli gyermek, a ki annyiszor kiáltott farkast, hogy még akkor sem hitték el neki, mikor az igazi farkas vette üzőbe.

* * *

Asszonyok, leányok, ne kaczerkodjatok, vagy legalább — ne nagyon!!

Egy némelyik költőnek ajánlatosabb volna, ha a helyett, hogy gondolatait versekben írná le, inkább a verseit írná le gondolatban.

*

Ha egy leány, a ki szerelmet esküdött neked, más valakinek a felesége lett, vigasztalódjál azzal, hogy nem lett a tied.

Egy pár nóta.

Nem vagyok . . .

Nem vagyok én költő,
Olyan vagyok épen
Mint a cigány-primás
Ott a falu-végen.

A hegedű is rossz,
A vonó is ócska;
Nem is szép, nem is új
A bánatos nóta.

Hiába jajong, sír
A hegedű húrja,
Nem érti azt senki,
Csak az, a ki húzza . . .

Elmegyek a házad előtt . . .

Elmegyek a házad előtt
Most is csak úgy, mint azelőtt
S úgy vigyázom az ablakod . . .
Tudom pedig, hogy nem vagy ott.

Úgy, mint eddig, minden este
Kisétálok a ligetbe
S oda várlak. Tudok várni,
Tudom pedig: nem jössz már ki!

Bejárom a nagy utczákat,
Azt remélve, hogy majd látlak,
'Találkozunk, jössz rám szembe' . . .
Tudom pedig nem jársz erre!

Igy bódítom, hitegetem
Az én szegény árva lelkem,
Igy szoktatnám bánatára . . .
Tudom pedig, hogy: hiába!

Erdő, erdő, kerek erdő . . .

Erdő, erdő, kerek erdő
Be szomorú vagy most!
Se lombzúgást, se madárszót,
De semmit se hallok.

Erdő, erdő, kerek erdő,
Miért e nagy bánat?
Talán az fáj, hogy nem jött el,
Kit virágid vártak?

Erdő, erdő, kerek erdő.
Azt hiába várod,
Ezután már csak egyedül,
Csak magamba járok.

Vagy — tán jobb lesz, ezután már
Nem jövök el én se,
Hiszen nem is úgy fogadsz már,
Mint, ha jöttem véle.

Szerelemről beszélt akkor
A fa, bokor lombja,
«Szeressetek, szeressetek!»
Ezer virág mondta.

«Szeressetek, szeressetek!»
Ezer madár mondta . . .
S megfogadtuk a tanácsot —
Bár ne tettük volna!

Most, ha jövök, a virágok
Elfordulnak tőlem,
Azt hiszik tán a szegények:
Vádaskodni jöttem . . .

A madarak elhallgatnak,
Mikor jönni látnak,
Azt hiszik tán, ellenök vád
Orczámon a bánat . . .

Csak egy bokor nefelejtseknek
Tekinget rám kékje,
S csak a kakuk rikkant: egyet,
Azt is lassan, félve.

Erdő, erdő, kerek erdő,
De szomorú lettél,
Mintha már nem kerek erdő,
De temető lennél!

Bartóky József.

Az ifjuság ereje.

Mindazok, a kik érzékkel bírnak a nemzet egészsége iránt, a legélénkebb örömmel üdvözlnek a jelenségeket, a melyek újabb jobb kor fölvirradását helyezik kilátásba a testi nevelés terén. Ugy látszik, mintha az eddigi sajnos érzéketlenség ez iránt a fontos ügy iránt csökkenni kezdene, hogy helyet engedjen az okosabb fölfogásnak. Valóban ideje. Igen szomorú tapasztalásokat szereztünk azzal a rendszerrel, a mely erősen gyökeret vert úgy az iskolában, mint az emberek gondolkozásában. A ragaszkodás ehhez a káros rendszerhez olyan makacs volt, hogy szinte kétségbe kellett esnünk, vajjon jön-e idő, a mikor az elfogultság szünni fog és történik majd valami a testi nevelés javítása érdekében. Nem emelek panaszt senki ellen. Hiszen úgylátalán volna. Bűnbakot — jó patriarkhalis szokás szerint — bizonyosan lehetne itt is fogni, de bűnöst alig találhatnánk, mert azt a rendszert, mely annyi kárt okozott a nemzet testi erejében, a kor szelleme hozta magával. Az volt a jelző, hogy minél többet kell tanulni. Hátramaradásunk és a pótlandók tömege oly nagy volt, hogy minden erőnket a tanulásra akartuk fordítani, azt híve, hogy csak így juthatunk a nagy nyugati nemzetek sarkába. Megfeledkeztünk arról, hogy a szellemi erők túlfeszítése a testi fejlődés rovására, a szellemi erők fejlődésének is útjába áll. Most kezdünk ennek tudására ébredni. És ebben látom az örvendetes jelenséget. Azt hozhatják ugyan föl, hogy eddig is tornáztak az iskolákban, tehát nem hanyagolták el teljesen a testi nevelést. A tornázás tényleg rajta állott az iskolai tanrenden, emyiben igaza van az ellenvetésnek. De jogosan fölvehető a kérdés: vajjon nagy hasznát látta-e az ifjuság ennek az intézkedésnek? Gyakorolt-e az eddig folytatott iskolai tornázás formáló befolyást azokra a nemzedékekre, a melyek ennek a tornázó-rendszernek a behozatala óta járták az iskolát? Megadja a választ a mozgalom, a mely végre megindult a testi nevelés reformálása végett. Az eddigi rendszer elégtelennek bizonyult s az egymást követő generációk leverő egészségi és erőviszonyai érlelik meg a közvéleményben annak a szükségnek az érzését, hogy a mos-

tani rendszer javíttassék és tovább fejlesztessék, mert lehetetlen véglegesen ott hagynunk a testi nevelést, a hová decenniumok előtt helyeztük.

*

Vessünk mindenekelőtt egy pillantást arra a rendszerre, a melyet eddig követtek a fiatalság testi erejének fejlesztésére. A testedzés kizárólag az iskolai tornázásra szorítkozik. Vezényszóra, szigorú fegyelem korlátai között, tanulnak a gyermekek szer-gyakorlatokat (nyújtón és korláton), továbbá u. n. szabadgyakorlatokat. Nem bocsátkozhatom bele ezen a helyen sem a szerygyakorlatok, sem a szabadgyakorlatok részletezésébe. Ugy gondolom fölösleges is, mert olvasóim nagy része bizonyosan ismeri azokat. Röviden szólva izomnevelés ez és nem általános testi nevelés, a mely fölvidítja a kedélyt, ezzel a visszahatásával erélyesen rászolgálva a test erejének, ügyességének, frissességének fokozására. Minél több erőpontot nyer a tanuló, annál inkább megfelel a tanítás céljának, — az izomerő fejlődésének arányában aratja sikereit ez a tornázás. De, hogy ezzel arányban kielégítse a testi nevelés magasabb érdekeit, az valóban egészen más kérdés. Erre a feleletet megadják a szakemberek, a kik újabbán nálunk is kezdenek behatóan foglalkozni a testi nevelés ügyével és arra az eredményre jutnak, hogy az iskolai tornázás lélek nélkül maradó chablonjai egyáltalán nem alkalmasak arra, hogy edző befolyást gyakoroljanak a gyermeknek testi és lelki organizmusára. Megnyilatkozik ez a hiánya a rendszernek a gyermekek önkénytelen húzódásában a tornázástól, valamint a szülők aggodalmában, hogy az izomerő mechanikus fejlesztése — gyakran nyaktörő gyakorlatokkal — több kárt, mint hasznot hozhat gyermekeikre. A rendszer lélek nélkülisége nyilvánul abban, hogy decenniumok óta hódítani alig képes. És legerősebben elítéli végül az a szomorú körülmény, hogy az iskolai tornázás mellett napról-napra hangosabb a segélykiáltás az ifjuság testi elsatnyulásának megakadályozása után. Az eddigi rendszernek eme balsorsáért nem okolom a tornamestereket. Bármily jeles szakférfiak legyenek, őket csak a német chablonos tornázás tanítására képezték ki; csak ezt kívánják tőlük, — és erre sem adnak elég időt nekik. Egész héten két-három óra jut tornázásra; mit lehet ez alatt elérni, mikor naponként kellene ugyanannyit fordítani az ifjuság testi nevelésére! Nem a tornamesterek rontják el a rendszert, hanem a rendszer áll útjában, hogy a mesterek üdvös munkát végez-hessenek.

*

Azzal ma már tisztában vagyunk, hogy módosulnia kell ennek a rendszernek, a mely gépiesen akarja meg erősíteni a gyermekeket. De mit tegyünk a helyére? Sívár pillantást vetünk Angolországra; azonban újabb tévedést követnének el, ha azt hinnék, hogy a testi nevelés angol rendszerét átültethetjük Magyarországra. Hozzá kellene kapnunk az angol viszonyokat, az angol szellemet; a mint ez lehetetlenség, épen úgy lehetetlen teljességében beplántálnunk az angol athletikát. De ha okosan erre nem is törekedhetünk, azért mégis mindig az angol athletika fog mintaképül állani az embersport hívei előtt. A testnevelésnek angol rendszere olyan eredményeket ért el, a melyek méltán bámulatra ragadják az egész világot. És ha nem is importálhatjuk ezt a rendszert «szőröstől-bőröstől», mégis onnan kell hoznunk az elemeket, a melyekkel fölfrissítjük, életképesebbé teszszük a magunk eddigi rendszerét. A testedzés magyar hagyományai és az angol athletika képezik a forrásokat, a honnan merítenünk kell, hogy egészséges alapokra fektessük a testi nevelést. A túlzás az angol sport utánzásával épen olyan

káros hatást szülhet; mint a túlzás a chablonos tornázással. Az egyikőtől éppen úgy óvakodjunk, mint a másiktól; és akkor találjuk el a szerencsés, egyedül célhoz vezető középútat, ha a tornázást és az atletikát asszimilálni igyekezünk nemzeti sajátosságainkhoz és életviszonyainkhoz. A külföldi intézmények importálása a kellő kritika nélkül megbosszulta már magát sokszor reformjaink történetében; megbosszulta magát a testedzés terén is. Most tehát, a mikor végre ébredni kezd annak tudása, hogy a megromlott helyzet javítására történnie kell valaminek, kétszeresen kerüljük azokat a hibákat, a melyek eddig is sok kárára szolgáltak a nemzeti fejlődésnek. Ne lelkesedjünk jelszavakért; ne kapaszkodjunk elfogultan egyik, vagy másik irányhoz, hanem dolgozzunk őszinte igyekezettel a testi nevelés javításán. Egyedül így érhetünk célra. A jelszavak koloncza csak gátolja a haladást.

*

Most már természetesen az a kérdés: minő legyen a testi nevelés, hogy megfeleljen a jogos kívánalmaknak? A ki figyelmesen elolvasta Csáky Albin gróf leiratát a nemzeti tornaegyesülethez az országos tornaversenyek ügyében, az könnyen megtalálja a feleletet. A testi nevelésnek nem szabad mechanikusnak lennie, mert ez deprimálja, elkedvetleníti a gyermeket, a ki az ilyen rendszer mellett pusztán az iskolai terhek szaporodását látja a testgyakorlásban. A testi nevelés törekedjék oda, hogy a testre, a kedélyre, a jellemre egyaránt üdítőleg, edzőleg hasson: az képezze irányelvét, hogy a testet különválasztva a lélektől nem szabad gépnek tekinteni, a melyet azután merev chablonok szerint bedresszúrozunk. Az angol atletika rendkívüli eredményeinek titkát éppen az képezi, hogy bámulatos harmoniában tud hatni a testre és a lélekre. Mi szintén igyekezzünk arra, hogy a mikor erősítjük a testet, fölvidítsuk a kedélyt és aczélozzuk a jellemet. Ez a három hatás azt fogja eredményezni, hogy a nevelés befejezésével egész férfiút kapunk, testileg-lelkileg satnya ember helyett. Olyan gyakorlatokat vegyünk föl tehát a testi nevelés rendszerébe, a melyeket a gyermekek megszerethet, és örömetest végez. A testi nevelés az iskolázásnak kedvelt, szórakoztató része legyen. Csáky Albin gróf elég elismeréssel nem jutalmazható éleslátással fölismerte, hogy ebbe az irányba kell terelelnünk a testi nevelést, s ezt ki is fejtette előbb említett leiratában, a mely emlékeztet fordulópontra képez a magyar ember-sport történetében. Később egy lépéssel tovább ment a gyakorlati élet terén, a mikor rendeletileg intézkedett, hogy az iskolás gyermekek módot és alkalmat nyerjenek a korcsolyázásra.

Valóban, ezekből az elemekből kellene összeállítani a testnevelési rendszerünket: a tornázás mindenestre megtartandó, mint az izomerő systematikus fejlesztésének megbecsülhetetlen eszköze. Az egyszerű szorgyakorlatok és a szabad gyakorlatok éppen úgy hasznosak a test egyenletes fejlesztésére és edzésére, a mint a túlhajtása a szorgyakorlatoknak veszedelmet hozhat a gyermek gyöngeservezetére. A tornázás mellé azután vegyünk olyan gyakorlatokat, a melyeket szabadon lehet végezni, mert a testgyakorlat legüdösebb hatással akkor jár, ha a tiszta, friss levegő élvezése van azzal egybekapcsolva. Ilyen mindjárt télen a korcsolyázás, a mire a minister is kiterjesztette már a figyelmét, nyáron pedig az úszás; továbbá a futás, később az akadályugrás, valamint a tornajátékok egész serege, a melyek hasznosságuk mellett rendkívüli mulatságot szereznek a gyermekeknek. Kiváló figyelmet érdemelnek a labdajátékok; úgy a régi magyar labdajátékok, melyeket fölleveníthetnénk, mint a classicus és a kisebb angol labdajátékok, melyeket lassanként meghonosíthatnánk. A felsőbb osztályok, valamint a felsőbb isko-

lák tanulóinál ez a keret természetesen bővítendő volna evezéssel, vívással, birkozással, boxolással, buzogányjátékkal stb. Itt nincs helye annak, hogy részletes programot fejtsen ki. Csak az általános irányelvekre kívántam rámutatni, a melyeknek követésével szerencsésen megreformálhatnók testnevelő rendszerünket. Örömmel jelezhetem, hogy értesülésem szerint az országos tornaverseny megbeszélése végett tartott szaktanácskozmány által megállapított alapelvek már ennek az iránynak hódolnak, és így remélhetőleg az országos tornaverseny is harmoniában fog állani azokkal a törekvésekkel, a melyeknek szellemében Csáky Albin gróf meginformálni óhajtja a magyar testnevelés rendszerét.

Szokolay Kornél.

A kis-korpádi fölfedezés.

Irta: SIPULUSZ.

A kis-korpádiak régóta nevezetesek két dologról: 1. Hogy semmiről se nevezetesek. 2. Hogy falujukat Kis-Korpádnak hívják, holott Nagy-Korpád nincs se Somogy megyében, se Magyarországon, se egész Európában, sőt híresebb utazók szavahihető jelentései szerint Amerikában se.

Hogy ők semmiről se nevezetesek, az csakugyan csodálatos dolog, mert Somogy megyében minden falunak van valami nevezetessége. Ez a vármegye erről nevezetes.

Sokkal érdekesebb a másik dolog. Miért hívnak egy falut Kis-Korpádnak, holott Nagy-Korpád sehol sincs a világon? Vajjon talán existált-e Nagy-Korpád, de elpusztult? Avagy eredetileg csak Nagy-Korpád volt, de az idők viharai Kis-Korpáddá olvasztották össze?

A falu irástudóit ezek a kérdések nyugtalanították, de feleletet rájuk seholy nyertek, sem a régiek, sem az újabb oklevelekben: sem Béla király névtelen jegyzőjében, sem a löcsei kalendárium történeti részében.

A falu jegyzője (maradjon ő is névtelen jegyző) végre kisütötte, hogy a Kis-Korpád csúfnév, melyet a rosszakaratú szomszédok ragasztottak a falura.

Folyamodott is a község a vármegyéhez, hogy nevét Nagy-Korpádra változtathassa át, de a központi urak visszautasították a kérést, két okból. Először: a falu nem elég nagy ahhoz, hogy felvehesse a Nagy-Korpád nevet. Másodsor: elég kicsi ahhoz, hogy elviselhesse a Kis-Korpád nevet.

Nagyon fájt ez a rideg visszautasítás a korpádiaknak, s akkor történt az, hogy haraggal és bizalmatlansággal eltelve, visszavonultak a világtól. Még a falu csordáját se volt szabad olyan helyekre hajtani, a honnan más községek látszottak, s a közsvényes bírót, a ki meleg fürdőt venni Kaposvárra járt, úgy tekintették, mint olyan embert, a ki a hazai pénzt külföldön dorbézolja el.

Mikor a tanítónak kerületi gyűlésre kellett mennie, a népet kérdezték meg, hogy elmehet-e. A többség megszavazta az utat, s a tanító Kaposvárra utazott, azzal az ígérettel, hogy a mennyire teendői engedik, az ellenséges központot le fogja nézni, s nyílt megvetést tanúsít iránta.

Három nap múlva a tanító visszaérkezett, s a községházán, népes gyülekezet előtt bemutatott néhány gúnykacszajt, melyet a központban mindig alkalmazott, valahányszor Kaposvár állítólagos haladásáról volt szó. A nép hangosan helyeselte a tanító eljárását, még azok az apák is, a kik gyermekeik mulasztásai miatt pénzbírságot fizettek. A jelentés tudomásul vétele után a tanító lenyomkodta a pipájába a dohányt, s lecsukta a kúpakot. Ez alatt a művelet alatt a magyar ember valami fontos dolgon szokott gondolkodni. A tanítónál is úgy volt. Végre megszólalt.

— Tudják-e kendtek, micsoda jót ettem Kaposvárott?

Számos arc elborult. Hát lehet jót is enni Kaposvárott?

— Ugyan mit tanító úr?

— Tormás virslit.

— Hisz a' kolbász.

— Olyan mint a kolbász, de mégse az. Abba a családba tartozik. Szent, hogy testvére a kolbásznak és gyermeke a disznónak, de az íze egészen más. Mondhatom, hogy pompás.

A megbírságolt apák már csóválták a fejüket. A kis-korpádi tanítótól; a ki vérükből való vér, ez kissé könnyelmű dicséret, olyan virslire, mely nem disznónkból való kolbász.

— Szent ucsce, a ki egyszer megkóstolja, egész életében kívánczik utána.

Most már a meg nem bírságolt apák is csóválták a fejüket. A ki szundikált (mert estére járt az idő), a helyett a szomszédja csóválta a fejét s a bíró most először keveselte a fejét, mert a meglevő egyet nem csóválhatta elég nyomatékkal.

Hazamenet a parasztok megálltak a bolt előtt s rövid ideig tanakodtak a hallottak felett. Ismerték ők sülve és fölve a sertésnek minden változatait. Szörnyű szeget ütött a fejükbe ez a *virslit*, melynek ők híret se hallották. Azon tündötek, hogy nem kellene-e még egyszer érintkezésbe lépni a gonosz külső világgal s megkóstolni a *virslit*.

Végre a bíró és még hat gazdaember összeálltak s elhatározták, hogy titokban hozatnak egy kosár virslit Kaposvárról. A bíró úgysis bejár a beteg lábát fürdetni, hát feltűnés nélkül szállíthat haza a kocsiderékban akármennyit.

Megtörtént a szállítás s egy este a hét ember titkos vacsorára gyűlt a bíró házához. Még a tanító előtt is titokban tartották azt a nevezetes kísérletet.

Szótlánul és izgatottan várták a bíróné tálalását. A virsli külső alakja nem lepte meg a társaságot. Csak kettőtől félték: 1. Ha nem ízlik, akkor bolonddá engedték magukat tenni a külső világtól, melylyel egyízben már szakítottak. 2. Ha pedig ízlik, akkor kénytelenek az összeköttetést jövőre is fentartani s elfoglalni korábbi helyüket a somogymegyei világrendben, mely őket kicsinyli.

Némán ettek az összeesküvők, a kik a virslihozatás által lábbal tapodták a kis-korpádi vérszerződést. Senkise

merte se szidni, se dicsérni, mert mindakettő nagy felelősséggel járt.

Egyszer csak a bíró fogai alatt nagyot roppant valami. A falu esze elsápad, s kivesz a szájából... egy *sörétet* — egészen rendes, puskából kilőtt sörétet.

Odatartja a vacsorázók elé:

— Atyámfiak, mi ez?

— Sörét.

— Ugy van.

— Azt kérdem én, magyarok, hogy kerül a disznóba sörét?

Senkise tudott rá felelni. Se a kis-korpádiak, se disznóik életében ilyen még nem fordult elő.

— No, ugy-e, elhallgattatok, — folytatá a bíró — szokás-e a disznót puskával löni?

— Nem.

— Már így bizonyos, hogy ennek a virslinek semmi köze sincs a disznóhoz.

— Bizonyos.

— Vigyázzunk, atyámfiak, a világ gonosz és nekünk ellenségünk. De mi nem engedjük magunkat bolonddá tenni. Nem vagyunk mi olyan kis falu, mint a vármegye hiszi.

A bíró arca lángolt.

— És ezt be is bizonyítjuk. Atyámfiak, nagy fölfedezést tettem. Tudjátok-e mi a virsli? A virsli nem kolbász, hanem *erdei vagy mezei állat, melyre csak a hentesnek van jussa vadászni*. Ugy ám, nem vagyunk mi olyan ostobák.

A bíró diadalmas arccal harsogta mindezt s végzetül nagyott ütött öklével az asztalra.

Friss bor került tüstént az asztalra s koccintották a nagyeszű bíró egészségére, a ki megmentette a falu becsületét, rájövén a külső világ turpisságára. Az összeköttetést természetesen azonnal megszakították s ezentúl még nagyobb bizalmatlansággal fogadtak mindent, a mi a Kis-Korpádon kívül eső világegyetemből származott.

Annyi maliczia azonban volt bennük, hogy a tanítót nem világosították föl s a szerencsétlen máig is azt hiszi, hogy a virsli kolbász, a min disznótorok alkalmával az atyafiak igen jóízűen szoktak mulatni.

A kinek a pusztá szava nem ér annyit, mint az eskü: annak az esküje sem ér többet pusztá szónál.

A társaság senkitől sem követeli, hogy valamit mondjon, csak azt, hogy beszéljen.

Blumenthal Oscar.

Nemzeti önérzet.

A gróf is büszke, hogy magyar;

Van «nemzeti önérzete».

Magyar ló volt, így szól Pepi,

A Derby-verseny győztese.

Vázsonyi Jenő.

Kézfogóra.

Nincs az idő messze, közeleg az óra,
Egy fiatal párnak lesz a kézfogója:
Gyönyörű leánynak, fiatal legénynek,
Mind a ketten szépen összeillenek . . .

Mind a kettő kicsiny, mind a kettő barna,
Az egyiknek ajkát 'kis bajusz takarja, —
Piros a másiké, mindig csókra készen . . .
Több oly ajak nincs is a földkerekségen!

Kincsek halmazára egyikök se vágyik,
Hogyha sír az egyik, vele sír a másik . . .
Egyesülten rakják majd a kicsi lészket,
S a világnak minden üdve beleférhet.

Igaz, hogy szegények bizony mind a ketten,
Csak egyben gazdagok: igaz szerelemben,
Ha minden hiányzik, elég, ha ez megvan,
Mi boldogít ennél a világon jobban? . . .

Közeleg az óra, nincs az idő messze,
Eljegyezzük egymást örök szerelemre . . .
Oh, hiszen az Isten nem hagyja a jókat,
Tudom, hogy megáldja a *mi* kézfogónkat! . . .

Morócz Jenő.

Az elhagyott.

— *Guy de Maupassant rajza.* —

— Valóban, édesem, nagy balgaság a mezőn sétálni ilyen időben. Két hó óta, mondhatom, furcsa rögeszmeid vannak. Akár akarom, akár sem, mindig a tenger partján hurczolsz, a mi negyvenöt évi házasetünk alatt mindez ideig nem történt. Eljövünk Fécamba, ez unalmas szomorú helyre s te, ki annyira szeretted a nyugalmat, mintha csak a gözmozdonnyal akarnál versenyezni, mezei sétákat téssz a nyár legizőbb napjaiban. Hívd kísérőnek d'Aprévalt, ő úgy is fejet minden szélszédnek. Magam addig egy kicsit lustálkodom.

Cadour asszony régi barátja felé fordult:

— Velem jön d'Apréval?

D'Apréval mosolyogva, divatja múlt bókkal hajtotta meg magát: «Megyek, asszonyom, bárhová, ha ön megy.»

Rajta, csak menjetek, ha okvetlenül napszúrás akartok kapni, — mormogá Cadour s azzal fölballagott a fürdő-vendéglőbe és egy-két órácskára végig nyúlt ágyán.

Az idős hölgy és öreg barátja útnak eredtek. A hölgy megszorította kísérője kezét, alig hallhatóan mormogva: «Végre-valahára . . .»

Az öreg haragosan dörmögte: «Elment az esze — édesem — szavamra mondom, elment az esze. Hát gondolt-e arra, mit kockáztat, ha ez az ember . . .»

A nő idegesen megrázkódott: Oh, Henri, ne mondd, hogy ez az ember, mikor róla beszélsz.

Durczásan válaszolt: Ej — ha fiunk csak megsejti e dolgot, ha gyanúba vesz, mit gondol rólam, mit rólad. Negyven év alatt csak volt időd erről is gondolkozni. De hát mi is lelt ma téged?

A tengerpartról a városba vezető hosszú úton haladtak. A fehér, poros út izzott a nap vakító sugaraitól. Lassan, apró léptekkel, kart karba öltve haladtak; a nő mereven maga elé nézett:

— Te soha sem is láttad őt — úgy-e?

— Nem láttam soha.

— Valóban . . . és meg tudtad állani . . .?

— Édesem, ne kezdjük ismét előlről ezt a vitát. Nekem felésem, gyermekeim vannak; neked meg férjed van. Mindkettőnknek tehát félnünk kell minden neszről.

A nő nem válaszolt. Elvonult előtte egykori fiatal-sága; emlékéit megrohanták a rég megtörtént szomorú dolgok.

Férjhez adták, a mint az ifjú lányokat férjhez szokás adni. Jegyesét alig ismerte, annyit tudott róla, hogy diplomata. Azután — úgy élt vele, mint a nagyvilági hölgyek élnek férjeikkel.

De — egy ifjú, már házas ember — d'Apréval meglátta, megszerette hálából; férje politikai küldetéssel elutazott az Indiákra nagy időre — és ő elbukott.

Állhatott-e ellene a császnak . . . megtagadhatta-e az esdekelt kegyet . . .? honnan vett volna erőt, bátorságot, hogy ne adja meg magát, mikor ő is szeretett? . . . Nem . . . bizony nem . . .! Az könyörtelenség volt volna, hisz úgy is sokat szenvedett. Oh az élet hitvány és fortélyos. El lehet-e kerülni a sors örvényeit; meg lehet-e futni a fátum végzései elől? A magános, elhagyott, gyermektelen nő, mikor gyötri a gyöngédség szomja, eltolhatja-e magától a szenvedélyt, ezt a sorvasztó, éltető napot, hogy mind halálíg szeretetlenül, rideg éjszakában éljen.

Csókjai, mosolya, ingerlő lelködése az ajtó mögött, midőn jöttére várt, mint látományok vonultak el szemei előtt. Oh boldog napok, oh édes, drága, mulékony órák! Oh gyötrelmek, halálos kínok, midőn szíve alatt először mozdult meg a szerelem gyümölcse.

Aztán elutazott, nagy időre elutazott, szenvedett sokat, napjai szünet nélkül aggályok közt teltek; dugott életet élt picziny kunyhóban, a déli tenger partján, lombos, setét kert mélyén.

Eszébe ötlöttek a lomha napok, melyeket a narancsfák árnya alatt hevert el, szemeit mereven a zöld lombok között rejtező, gömbölyű, piros gyümölcsre szegezve. Hogy szeretett volna elvánszorogni a tengerig, honnan friss, üdítő szélfulalom látogatta. Hallotta a hullám szakgatott, tompa neszét, a mint megtörik a parton; álmodott a nagy kék tükörről, melyet a nap megaranyoz, a fehér vitorlákról, a láthatáron bóbiskoló nagy hegyről. Csak a kert ajtaját nem volt szabad megnyitnia. Ha meglátnák így elrútitva, — ha vastag, telt dereka elárulná szégyenét.

Oh, azok a napok, a várás utolsó, gyötrelmes napjai.

Mennyi megújuló aggály, mennyi oktalan balsejtellem és minő rettenetes éj. Mennyit is állott ki — istenem!

Oh, az az iszonyú éjszaka! Hogy nyögött, hogy kiabált. Most is látja, mily halotthalványan, beesett szemekkel állott az ágy mellett ő, mily görcsösen csókolta kezeit; még most is látja az orvos sima pofáját, a bába tornyos, fehér fejkötőjét.

Hogy összeszorult a szíve, midőn meghallotta a gyermek gyöngye nyöszörgését, tikogó nyávogását, az erőködések, hogy emberi hangot adjon.

A másnap, oh az a másnap, akkor látta, akkor ölelte utóljára fiát; azóta nem látta többé.

Azóta üres, czéltalan életet él, mihaszná tépelődik anyai gondokkal. Soha sem látta többé, még csak egyszer sem, azt az emberparányt, kis fiát. Elvették tőle erővel, elvitték, eldugták. Annyit tud róla csak, hogy normand parasztok nevelik, hogy ő is paraszttá lett, meg is házasodott már, jól házasodott, mert névtelen atyja gondoskodott a hozományról.

Negyven év alatt hányszor akarta fölkeresni, hogy lássa, hogy megölelje. Arra nem gondolt, hogy megnőtt azóta. Neki mindig az a csöpp portéka jelent meg, a kit egy napig karjai közt tartott, fájó szíven melengett.

Hányszor mondotta kedvesének: Nem állom ki tovább, látnom kell, fölkeresem.

Az mindig visszatartotta, utjába akadályokat gördített. A nő nem bírta volna leküzdeni az anya sóvárgását, nem bírta volna elviselni ezt a martiromságot, ha ő nem áll mellette, meg nem győzi. Elveszítette volna magát.

— Hogy van fiam? — kérdé ismét.

— Tudom is én. Mondom, hogy nem láttam azóta.

— Lehetséges? Fiad van és nem ismered. Félsz tőle, megtagadod, eltaszítod magadtól, mint a gyalázatot. Oh ez iszonyú!

Haladtak tovább a hosszú fehér uton, mindenütt a part mentében, egészen ellankadva a forraló melegtől.

A hölgy ismét megszólalt: És az nem Isten büntetése-e, hogy nem volt több gyermekem? Nem, azt a vágyat nem téphetem ki a szivemből, hogy lássam egyszer: ez a vágy negyven év óta epeszt. Te azt nem érted; oh, ti férfiak, azt nem értitek. Képzeld úgy, mintha a halál környezne. És én nem láttam őt soha . . . soha . . . hát lehetséges az? . . . Hát eddig hogy tudtam megállani? . . . Teljes életemben vele tépelődtem és ez utálatossá tette nekem az életet. Egyszer sem ébredtem úgy, érted, még csak egyszer sem, hogy először reá, gyermekemre ne gondoltam volna. Oh, mennyit vétettem én ellene. Szabad-e ily esetben meghátrálni a világ előtt. El kellett volna érte mindent hagynom, hogy szerethessem, virrasztthassam. Akkor lehettem volna boldog. Nem mertem, gyáva voltam. De meglakoltam érte. Szegény kitett, megtagadott gyermekek, mennyi okuk van gyűlölni édes anyjukat.

Daczosan megállott, hangja zokogásban fült el. A völgy néma, csendes, izzik a nap forró hevében. A tücskök vontatott, éles csiripelése hangzik a ritka, sárgás fű közül.

— Üljön le egy kissé, — biztatja az öreg férfi.

Szólanul vezetteti magát, teljesen el van alélva, arcát kezeibe rejti. Fehér, tornyosra fésült haja megbomlik, elárasztja arcát kétfelől; tompa fájdalomja ajakán csuklásban tör utat.

A férfi nyugtalanul, izgatottan áll meg előtte, keresi a szavakat: «Csak bátorság . . .»

A hölgy föláll: «lesz eröm.» Szemeit megtörli és tántorgó léptekkel indul meg.

Az út völgybe mélyed, hol fák árnyában házacskák állanak. Egy kovácsműhelyből hallatszik a pörölyön izzadó kalapács ütése. Jobbra az útról, alacsony ház előtt, targonca áll, a fészter alatt két férfi lovat vasal. D'Apréval hozzájuk megy, a Benedict Péter tanyáját kérdezi.

Az egyik férfi megszólal: «Tartson balra a kis kávéház irányában, ott jobbra fordul s onnan számítva a harmadik ház. A sövény mögött egy fenyő áll, el nem tévesztheti.»

Balra fordultak. A hölgy alig bírta lábait vonszolni, szive hangosan dobogott. Mintha imát morzsolna, mormogá: Istenem, oh én Istenem. Torkát fojtogatta, lépteit ingadozóvá tette a lázongó indulat, mintha lábai a csuklóban el volnának vágva.

Az ideges, halvány d'Apréval durczásan inti:

— Ha nem vigyázzs, menten eláruod magad. Ugyan végy egy kis lelket.

Lassu léptekkel haladtak a tanyák közé ékelt mezei uton, az út két oldalán összefonódó bükkfák árnyában.

Egyszerre sövény előtt állottak, a sövényen belül egy fenyő. — Itt vagyunk.

A nő hirtelen megállott.

Az udvar téres, almáfakkal van beültetve a szalmával fődött lakházig. Oldalvást van az istálló, a csür, a baromfiudvar. Nyitott fészter alatt járíművek és gazdasági eszközök: eke, borona, taliga. Árnyékban, a zöld fűvön,

négy tehen békén kérődzik. A kert zugaiban fekete csirkék ögyelegnek.

Semmi nesz. A ház ajtaja nyitva, de senki sem látható. Benyitnak. Egy fekete kutya törtet elő a vastag kortéfa tövéből és dühösen ugat.

D'Apréval bekiált: Van-e itthon valaki? Egy gyermek jelenik meg az ajtóban. Egy körülbelül tíz éves, szennyes, mezitlábos kis leány, vázsongingben és gyapot szoknyában, félénk, bamba arczzal. Egykedvűen áll az ajtórács elé, mintha a belépés ellen tiltakoznék. — Hát maguk micsodák? kérdi.

— Apád itthon van?

— Nincs.

— Hol van?

— Tudom is én.

— És anyád?

— Ő a mezőn van.

— Megjő hamar?

— Nem tudom,

Az öreg nő megriadva tördeli:

— Nem távozom, míg nem láttam.

— Megvárjuk, édesem.

A mint megfordúlnak, egy paraszt asszony tart a ház felé, kezében két nehéz bádóg csöbör. Jobb lábára sántit, öltözete barna, esőtől szinehagyott, ványolt szövet; szennyes, hitvány cselédnek látszik.

— Anyám, — mondja a gyermek.

Az asszony sanda, ravasz tekintettel néz az idegeknekre, s a házba lép, mintha észre sem vette volna őket.

D'Apréval megszólítja: «Jó asszony, azért alkalmatlankodunk, hogy adnál két pohár tejet.»

Mormogva áll az ajtó elé, miután a csöbröket letette. — Nincs eladó tejem.

— De nagyon szomjasok vagyunk. Aztán ez az öreg asszonyság fáradt is. Ugyan adj egy italtra valót.

A paraszt nő sandán, gyanakvólag mosolygott: Ha már épen itt vannak, isten neki, majd keritek valamit.

A kis lány két széket helyezett az alma alá, anyja két köcsög habzó tejet hozott a jövevényeknek. Aztán eléjük czövekelte magát, figyelte mozdulataikat, mintha tartana tőlük.

— Fécampból jönnek?

— Igen, nyáron át Fécampban lakunk — mondá d'Apréval — maga hozhatna nekünk csirkét minden héten.

A paraszt nő tétovázva felelt: Hisz vihetnék — hát a gyöngö, fiatal csibét szeretik?

— Azt, a gyöngét.

— És hogy jár az a piacon?

D'Apréval nem tudta, mit feleljen, a nőhöz fordult: — Ugyan édesem, hogy veszed a csibét, a gyöngö, kis csibét?

Az siró hangon, szemében könnyekkel felelé:

— Négy frankon, négy frank ötven filléren.

— Az asszonyság beteg tán, hogy sir?

D'Apréval zavarba jött, alig bírta kinyögni: — Nem beteg . . . hanem elvesztette az útban óráját . . . egy igen szép órát s azért sir. Ha megtalálnád, hozd hozzánk.

A paraszt asszony gondolkozott, hogy mit is feleljen erre, egyszerre megszólalt:

— Jó az emberem.

D'Apréval megrázkódott egész testében; Cadour asszony álltan rogyott székére.

Tíz lépésnyire tőlük egy férfi czammogott, kétérthe görnyedve, zihálva húzott maga után egy tehenet. Ügyet sem vetve a látogatókra, káromkodik:

— Pusztítsa el a csoda, hogy húzatja magát!

Eltűnt az istállóban a huzakodó állattal.

Az öreg nő szemeiből egyszerre kiapadt a köny, arcza elképedt, a hang torkán akadt, megállt a gondolat is . . . Hát ez az ő fia?!

D'Apréval is meg volt ütődve, zavartan hebegé:

— Ez Benedict uram?

— Igen, hát a nevét honnan tudják?

— A kovácstól.

Mindnyájan hallgattak, az istálló ajtajára szegezve tekintetüket. A falon egy setét árny ingadozott. Belülről tompa nesz, ide-oda mozgás, a földre hintett szalma zizegése hallzott.

Megjelent az ajtóban, letörölte verejtékes homlokát és nehéz, nagy léptekkel indult a házba.

Elhaladt az idegenek előtt, rájuk sem nézve. A feleségére rivalt: Hozz egy kancsó csigert: szomszjas vagyok,

Belépett a házba, az asszony a pinczébe futott. A párisiak magukra maradtak.

Cadour asszony megtörtén esdekelt:

→ Henri, menjünk, menjünk.

D'Apréval megfogta karját, lábra segíté s teljes erejéből támogatta, mert érezte, hogy különben össze-rogyik. Megindultak, öt frankot feledve a széken. Mikor kívül voltak a sövényen, Cadour asszony zokogni, fül-dokolni kezdett:

— Istenem, istenem, mit tettél . . . ?

D'Apréval elhalványult. Szárazon vágta vissza: A mit éppen tehettem. Tanyája megér nyolczvanezer frankot. Polgárgyermek nem örököl ennyit atyjától.

Némán, egy szót sem ejtve tértek vissza. Cadour asszony egyre sirt, könnyei hosszú pataokban folytak le arczain.

Cadour már várta őket az ebéddel. Megpillantva őket, kaczagva kiáltá:

— Nagyon helyes. A feleségem napszúrást kapott. Örvendek rajta. Egy idő óta úgy sincs az esze helyén, bizony nincsen helyén.

Nem feleltek semmit. A férj kezeit dörzsölve folytatá: — De legalább szép sétát tettetek?

— Fölségeset — kedves barátom — valóban fölségeset, mondá d'Apréval.

Salvation army.

Síppal, dobbal, nádi hegedűvel, csengve-bongva rohan be a városba egy maréknyi csapat. Furcsábbnál furcsább katonai mundérok fedik az örült lelkesedésben vonagló, tomboló, handabandázó testeket.

A rohanó csapat körül gomolygó porfelhőből nagy kiáltások rebbenek szét világgá, mint a megbolygatott törmeléken fészkekből a vércsék:

«Le az ördöggel!» «Vesszen a kárhozat!» «Éljen az üdv!» «Mentsétek meg lelki üdvösségeteket — hurráh!»

Ez az *üdv hadserege*, a *salvation army*, mely, megállapított haditerv szerint, támadást intéz a város ellen, hogy abból kiverje az ördögöt.

Annak a fanatikus methodista prédikátornak, a ki ezt a torz sectát katonailag szervezte, valószínűleg az ó-testamentomban leírt jerikhoi ostrom röpitette az első bogarat a fejébe. Az Úr választott népe csapott olyan zsvajt, hogy ledőltek a pogányok erősségei és meghódoltak a bálványimádók. De az ó-testamentomon kívül a reclam, a hűhó nagymestere, az amerikai Barnum is önkénytelen oktatója volt az új profétának.

Van is abban valami, hogy a ki nagy sikert akar elérni, nagy tömegeket akar felrázni, annak nem szabad magát a jó ízléssel korlátok közé szorítani. Annak nagyokat kell kiáltani, hogy feléje forduljon a közfigyelem.

Egy maréknyi csapat rohan be, az ördögtől megszállott városba. Mire a harmadik utczába ér, a maréknyi csapatból már

beláthatatlan néparadat lesz. S a zaj, a lárma, a szenvedély minden külső kelléke és látszata ragályos. Az egész emberáradat úgy örvöng, úgy üvölt, mint a *salvation army* tiz-húsz főből álló caderek mely elszántan megkezdte az ördög ellen a rohamot.

A *salvation army* harcosainak száma immár milliókra megy. El van terjedve a bolondos secta Angliában, Amerikában; vannak hívei Franciaországban, Svájcban, a skandináv országokban, sőt Németországban is.

És Magyarországon?

Itt a vallásos örvöngésnek nincs talaja. Itt vallásosság nem igen van, — így ennek túlzásai is szokatlanok. Itt csak felekezetes-ség van, a mi abban culminál, hogy mindenki dühösen meg van győződve a saját felekezete egyedül üdvözítő voltáról s megvet, gyűlöl minden egyéb felekezetet. Ilyen körülmények között itt új felekezet nem igen alakulhat, — az természetes.

Ámde azért már itt is van egy *salvation army*. A mint egy par excellence politikus néphez illik, a magyar *salvation army* nem a vallási, hanem a *politikai üdv* hadserege.

Fő-főprófétája, illetőleg generalissimusa a magyar *salvation army*nek *Polónyi Géza*. Táborkarához tartoznak *Kaas Ivor báró*, *Károlyi Gábor gróf* (jelenleg úrlóbos), *Linder György*, *Lukács Gyula*, *Hentaller Lajos*, *Csatár Zsigmond*, *Csanddy Sándor* és — *Péchy Tamás*. Katonák számosan vannak az országgyűlés baloldalán, — de nem kell azt hinni, hogy a jobboldalán egyáltalában nincsenek. Akadnak bizony jobbról is fanatikus lármázók és sensatiörögtönzők, a kik, ha nem is szándékaikban, hanem cselekedeteikben és lármázásaikban teljesen megegyeznek a *salvation army* balsó katonáival. Ime például maga az országgyűlés közszeretben álló elnöke Péchy Tamás se baloldali s mégis a *salvation army* legnélkülözhetetlenebb harangozója. Mikor a *salvation army* a politikai üdv érdekében jerikhoi rohamát intézi az ördög ellen, — Péchy Tamás harangja néma. Ekkor nincs rá szükség, — e nélkül is van lárma elég. Ha azonban a roham fáradtan elhanyaglik, az ördög pedig megdöntetlenül, gúnyosan áll helyén, — a mély csendet egyszerre ismét megtöri az elnöki harang csilingelő szava.

«Kérem a képviselő urakat, hogy csöndesen legyenek és hallgassák meg a szónokot.»

Erre természetesen ismét kitör a jerikhoi zaj, — de elnémul a csöngetyű.

És ilyen bölcs munkamegosztás mellett vajmi ritkán vannak csöndes ülések. Mert vagy a képviselők lármáznak — és a csöngetyű hallgat — vagy a csöngetyű lármáz és a képviselők hallgatnak, de egyszerre mindenki nem igen hallgat soha.

A *salvation army* támadásai ellen, mint mindenütt, nálunk is a legjobb paizs a megszokás. Angliában konstatálták már, hogy a propaganda az utolsó öt évben teljesen megakadt. Minden városban és faluban csak az első egy-két roham hódított. A többi már vagy kinevette vagy közömbösen nézte a tömeget.

Angliában éppen ezért, most már új feltűnési eszközökről és módokról gondoskodik a *salvation army*. A katonai hűhók már ki vannak ott merítve, azért most már a circusi és orpheumi motívumokat veszik igénybe az üdv javára.

És ellepik az utczasarkokat az ilyen plakátok:

Uj! Uj! Uj!

Jöjjetek és üdvözüljétek!

Soha nem látott sensatiós díszelőadás a *salvation army* színházában, pontban d. e. 10 órakor.

Műsor.

1. A tiszteletreméltó és nagytiszteletű mr. *John Booth* fejtetőn állva 10 fejezetet fog a szentírásból felolvasni.

2. A csodaszépségű és liliomerényű mrs. *Betty Booth* eldalolja az *üdv-keringőt*, melynek dallama sir Arthur Sullivan «Mikado» című kedves operettejéből általánosan ismeretes. Közkívánatra ellejti az *üdv-mazúrt* is.

3. Végül nagy kirohanás az ördög ellen, teljes fegyverzetben, a generalissimus személyes vezérlete alatt.

Halleluja! Jöjjetek üdvözülni!

A continensen még a katonai paródiák is újságok és hatnak.

A magyar salvation army nemcsak alapcéljában különbözik az angol eredetű internationalis salvation armytól, hanem a ruházati s egyéb külsőségekben is. Így például a katonásdi játék itt elmarad, — a hűhó és láрма azonban megvan.

Beszélnék róla, hogy az országgyűlést fel fogják oszlatni, mert a salvation army ott rendezi nagy jérikhoi csatakomédiáit.

Boldogtalan gondolat!

Az országgyűlésben ezeket a rohamokat már megszokták, — ott már nincs nagy hatásuk.

De vajjon, ha a salvation army végig vonulna most melegében az országon, grotesque felvonulásokat rendezve, keresztül-kasul harsogva minden megyét a Kárpátoktól az Adriáig — mi lenne akkor?

Andronicus.

Krónika.

Bartenyev és Vladimirov.

Febr. 27-én.

A varsói törvényszék nyolcz esztendei kényszer-munkára ítélte Bartenyev huszár-hadnagyot, a ki Vizsnyovszka színésznőt megölte. Az eset részleteivel még tele vannak a hirlapok. A hadnagyot egy külvárosi lakásban fogták el, mely láthatólag pásztorórákra volt berendezve. A színésznő holtan feküdt szeretője mellett; a golyó, mely neki volt szánva, megtette kötelességét. A második golyó azonban, melyre hasonló szerep várt, ott maradt a helyén. S Bartenyev magyarázatul csak annyit mondott, hogy kettős öngyilkosságot terveztek, de mikor arra került a sor, hogy magát is megölje, cserben hagyta a bátorsága. A míg az ember mámortól homályos szemmel néz bele a pezsgő gyöngyös nedűjébe: az ott ugrádozó halálfejecske valóságos amorettenek tetszik; de a vér látása szörnyen józanító. Ha az előbb oly rejtelmes szemek kifejezés, csáb, lélek nélkül, üresen merednek reád: a romantikának vége, az ember leoldja kardját, s bután néz maga elé.

Az eset nemcsak Varsóban keltett sensációt. Vizsnyovszka kisasszonyt sokfelé ismerték. Pár esztendővel ezelőtt hónapokat töltött Párisban; s mindent elkövetett, hogy francia színésznővé lehessen. Pailleron, a ki nagy művésznőt látott benne, meg is tett érdekében minden lehetőt, de a terv nem sikerült, mert Vizsnyovszka nem tudott leszokni szlávok kiejtéséről. Annyit azonban elért, hogy Párisban is, mint előbb Oroszországban s később Varsóban, méltó föltűnést keltett excentricitásával. Vizsnyovszka kisasszony hírhedt volt lármás szerelmeiről, s lehetetlen hóbortjairól. Mindig «volt mit beszélni a városban», a hol ő tanyát ütött. Varsóban bolondultak érte. Szerelmes volt belé az egész város; főkép a garnison. S ő nem vetette meg egyik imádóját sem; mint jó Lecouvreur Adrienne, kedves volt még a szintársulat Michonnet-jával szemben is. Világos, hogy egy katonai városban találkozott Szász Mórícza is. Ez a Szász Mórícza Bartenyev volt. S ha Vizsnyovszka magának mondhatta a város apraját-nagyját, Vizsnyovszkát bizonyára csak ez a Bartenyev nevezhette a magáénak. Bartenyev volt az *amant de coeur*. Megszolgáltá ezt a kitüntetést. Míg a szép színésznő szerelmi kis tréfáiból juttatott az egész világnak, Bartenyev egy esztendeig epedett hiába. Megtánulta, hogy azok a nők, a kik semmit se tagadnak meg senkitől, csak úgy distingválhatják a választott lovagot, ha mindent megtagadnak tőle. De ez se tarthatott örökké. Regényükben egy banálisabb fejezet következett. S a Bartenyev tüze nem csillapult. Elhatározta, hogy feleségül veszi imádottját. Nem engedték meg neki. Előkelő családból származott s bár arra fenn herczegnek lenni nem valami nagy dolog, de végre egy

herczegi apa ott is úr a maga szemetjén. És Bartenyev katona volt; a katonának pedig nincs megengedve, mint a polgárembernek, hogy a fejével neki mehessen a falnak. Bartenyev átkozta a sorsot s fenyegetőzött, hogy megöli magát. Vizsnyovszka jó leány volt s a házasságról úgy vélekedett, mint a mi Méray-Horváth Károlyunk hösnői, a kik az esküvőről csak annyit mondanak, hogy: «Minek?!» Biztosította a szerelmes hadnagyot, hogy egyházi áldás nélkül is szeretni fogja. S ha Bartenyevnek alkalmatlan az ő sok látogatója: egyszerűen kibérelnek egy alkalmas szerelmi fészket; az ilyen titkos lakásoknak mindig meg van a maga varázsa. De Bartenyev, úgy látszik, nem tudott belenyugodni az osztozás gondolatába. Különféle követelésekkel állott elő, melyeknek mindig egy volt a refrainje: «mert ha nem, ő megöli magát.» A hadnagy utolsó ötlete igen rossz ötlet volt. Azt kívánta kedvesétől, hogy olyan valamit adjon neki, a mit csak neki ad meg, senkinek se másnak. Ha az életben nem lehetett egyedül az övé, legyen egyedül az övé a halálban. Ennek a kívánságnak egy levélben adott kifejezést s e levél az örök refrainnel végződött. Hogy a leány, mikor e levelet olvasta, mit gondolt és mit nem, csak az isten tudja; bizonyára nem sokat gondolkozott, hanem elrohant, hogy megmentse a regényhöst. De emez kerekedett felül. S folytatta mint regényhős, hogy aztán megálljon az út közepén, mint egy diák. *Slavus saltans*.

A közvádoló a tárgyaláson azt igyekezett bizonyítani, hogy a színésznő nem önként ment a halálba, hanem Bartenyev egy féltékenységi rohamának esett áldozatául. A dráma színhelyén ugyanis apró papir-szeleteket találtak s az ezeken olvasható összefüggéstelen szavakból egy levél volt konstruálható; melyben Vizsnyovszka denuncálja gyilkosát s azt vallja, hogy törbe csalták. Ha a vád föltevése alapos volt, úgy az eset hasonlósága ama másik drámához, melynek részleteit elmondani szándékozunk, még inkább szembe szökő. Valóban, a varsói affaire meg a ville-d'avray-i események között, melyek tárgyalása alig egy hónappal ezelőtt folyt le, oly feltűnő az analógia, hogy okvetetlenül föl kell ébresztenie a krónikás figyelmét, ha, a mint krónikához illik, rajta van, hogy a meg-megújuló eseményekben föllelje a mindenütt jelen való moralitást.

A ville-d'avray-i drámában is egy fiatal ember a főszereplő, a ki hónapokig fenyegeti a kedvesét öngyilkossággal s a ki szintén azzal végzi, hogy megöli a szeretőjét, ő maga pedig életben marad.

A színhely: egy vendéglő külön szobája, a szereplők: két kiránduló. A kaland kezdődik egy revolverlövessel, melyet a kirándulók tréfából a levegőbe sütöttek el s végződik négy új lövéssel, a melynek hallatára a vendéglői személyzet betör a szobába. Odabenn egy szép asszony holtteste, meg egy fiatal ember, a ki előadja, hogy az ő neve Vladimirov, hogy ő volt az, a ki a négy golyót menyasszonyának, Madame Didának, a szívébe röpitette, hogy ezt azért tette, mert mind a ketten meg akartak halni, hogy rá akart löni önmagára is, de tévedett, mert a revolver csak öt golyóra volt töltve s nem hatra, a mint ő gondolta, hogy tehát az ő számára nem maradt golyó. Ville-d'Avray-ban úgy találták, hogy Vladimirov túlságosan pazar volt menyasszonyával s túlságosan fősvény önmagával szemben s megnyugodtak benne, hogy a dolognak folytatása lesz Versailles-ban, a Seine-et-Oise-i cour d'assises előtt.

Az eset csak Juvisyben, a hol Madame Didának a szülei és gyermekei laktak, okozott nagyobb feltűnést. A Magois család és barátai, bár Vladimirovtól, a kit mindnyájan ismertek, nem vártak semmi jót, ily drámai megoldásra éppen nem számítottak, s le voltak sújtva. A környéken mindenki ismerte és szerette Madame Didát,

mindenki óvta Vladimirovtól, s általános örömmel fogadták a hírt, hogy a házassági terv felbomlott. Annál meglepőbb volt a katasztrófa, s az eset Juvisyben nagy sensációt keltett. De a ville-d'avray-i dráma iránt szélesebb körben csak akkor kezdtek érdeklődni, mikor a tárgyalás Versaillesban megkezdődött. A pör részleteiben oly sok érdekes volt, hogy egy hétig egész Párisban csak ez a tárgyalás foglalkoztatta az embereket. A múlt hónapnak ez volt a legnagyobb eseménye.

Madame Dida, a ville-d'avray-i áldozat, mintegy harmincz éves, szép asszony volt; tisztességes, derék és gazdag szülők gyermeke. Neki magának is voltak gyermekei, hanem azért a családban még mindig ő volt az elkényeztetett gyermek, a dédelgetett és féltett baba, a minnek a magyarázata az, hogy Aline nagyon beteg kis baba volt. A betegségét egy szerencsétlen házasságban szerezte. Imádtá a férjét, s a férj eleinte meg is érdekelte ezt a szerelmet. De egy muló betegség rettenetes utóbajt fejlesztett ki benne: a morfinomaniát. A szerencsétlen nem tudott többé leszokni a morfinról. S mint-hogy a morfin tudvalevőleg elaltatja az érzékeket: a boldogtalan ember félteti magát a feleségét. S hogy megtartsa magának, büntársává tette. Mikor meghalt, Aline-ra két gyermek meg egy retentő örökség maradt utánna. A család mindent elkövetett, hogy a szép özvegyet megmentse szörnyű bajából. Egyik gyógyító intézetből a másikba vitték, megkérdezték azokat az orvosokat, a kik maguk is szenvedtek valaha a morfin-betegségben, elkísérték délre, a tengerpartra stb. S nehéz küzdelmek után, melyek alatt Aline kétszer is visszaesett bajába, sőt már-már végkép elveszettnek látszott, mert utoljára kokaint kezdett szedni, végre úgy tetszett, hogy meg van mentve. A család föllélekedett. Aline-nak Arcachonban, a hová üdülni ment, lassankint visszatért a régi egészsége. Mint teljesen meggyógyult jött el Arcachonból, s ült fel a vasútra, hogy Juvisybe menjen. De a pár óra alatt, míg a vonat Juvisybe érkezett, a vasúton megismerkedett Vladimirovval, s Vladimirov rosszabb volt rá nézve, mint a morfin és kokain együtt véve.

Vladimirov, a ki a tárgyaláson nem valami gavallérosan viselkedett (többek közt rábizonyították, hogy az egyik bonne fortune-je, melylyel dicsekedett, hazug dicsekvés volt), Vladimirov tehát a tárgyaláson azt erősítette, hogy ő még a vasúton tökéletesen meghódította Madame Didát. A dolog nem egészen bizonyos; a morfin-betegségből gyógyultaknak az imaginatiója nagyon fel lehet tűzelve (s így könnyen lehetnek nagyon szerelmesek), de viszont az érzékeik a gyógyulás után is oly sokáig alusznak, hogy mint egy szakértő a tárgyaláson mondta, Madame Didának csak *igen passiv* szerepe lehetett a szerelemben. Aztán meg a viselete mindig s mindenütt oly correct volt, hogy legalább is meglepő a dolog, ha Vladimirov igazat mondott. De hát --- ki tudja?! Annyi bizonyos, hogy Vladimirov mindjárt az első látásra meghódította Madame Didának a képzelmét. A hogy megérkezett, bemutatta Vladimirovot a szüleinek s kijelentette, hogy feleségül megy hozzá. Öreg szülei csak a fejüket csóválták és nem szóltak semmit.

Ez a Vladimirov vagy húsz esztendő fiatal ember volt, a ki azonban legalább is huszonnyolcz évesnek látszott. Nagyon elegánsan volt öltözve, grófnak mondta magát, s azt hazudta, hogy az apja nagykövet. S a nagykövet fia mindjárt első látogatásai alkalmával pumpolni kezdte menyasszonyának az apját, sőt magát Alinet is. Az öreg Magoisnak sehogy sem tetszett a dolog. A vőlegény nagyon különösen kezdett viselkedni. Bevallotta, hogy a nagykövetség csak a holdban van, az apját közönséges kalandornak mondta, s nem valami hizelgően nyilatkozott a mamájáról sem. Azt állította, hogy az az uri nő, a

kinek a nevét viseli, voltakép a nagynénje, továbbá, hogy az ő mamája kisasszony, s hogy őt csak becsempészték az asszonytestvér családjába. A Magois-családban nagyokat néztek ezek hallatára. A többit, a mit még nem tudtak, nem volt nehéz kitalálniok. Tudakozódtak utána, s az informatiók nem szóltak róla valami kedvezően. Multja annyi volt, hogy vagy tiz iskolából kicsapták, s jelene: hogy nincsen semminemű foglalkozása. Abban a gyanuban állott, hogy kölcsönöket csalt ki naiv emberektől, a kiket nem létező birtokainak emlegetésével vezetett félre. Felköszönt a palotákba, s megjegyezte, hogy most a mamáját üdvözölte, az üresen várakozó landaukról azt mondta, hogy ezek az ő kocsijai, s ilyenkor soha sem mulasztotta el apró kölcsönöket venni fel a naiv czimborától, a kivel véletlenül együtt sétált. S ez a *mauvais sujet* már azon a ponton állott, hogy befurakodjék az ő tisztcsaládjukba! Az öreg Magois kétségbe volt esve. Eleinte nem mert ellenkezni beteg gyermekével, de aztán könyörgőre fogta a dolgot, ő is, a felesége is. Aline jó leány volt, s megingott elhatározásában. Gyermekei utálták Vladimirovot: ez rábírta, hogy engedjen szüleinek s lemondjon Vladimirovról. De Vladimirovnak elég volt megjelenie, s vége volt minden jó szándéknak. Az egész család, a ház összes barátai szembe szállottak a vőlegénnyel. Még a bizalmas komornája is szüntelen izgatta Vladimirov ellen. De az orosz védekezett. Tudta, hogy Aline akkor az övé, a mikor akarja. De neki nem szerető kellett, hanem feleség. Feleség, azaz: vagyon, biztos jövő, s positio a világban. És nem hagyta magát. Fenyegette Alinet, hogy ha elszakad tőle, ő megöli magát. Pose-okat vágott, s forgatta a szemeit. Aline megrémült a gondolatra, hogy vőlegénye elemésztí magát. Meg akarták győzni, hogy jobb, ha önmagát félti; az orosz képes boszút állni rajta, ha meghiusítja ambitiosus terveit; a mi az ő kedves bőrét illeti, abban ugyan nem fog az kárt tenni. Aline, mikor a veszélyre figyelmeztették, mosolygott. «Sokkal jobban szeret, semhogy meg tudna ölni» — ez volt a válasza. És csak a kedveséért remegett. Végte a család megszólaltatta az öreg ágyút.

Alinenak volt egy öreg barátja, a kit imádot.

Ez volt a násznagya az esküvőjén, s ez volt az az ember, a kire leginkább hallgatott. Ez volt a legjobb barátja a férjének, annak a kedves, szerencsétlen embernek, a kit a legjobban szeretett az egész világon. A férjével ez az öreg ember ismertette meg, ennek köszönhetette a házasságát, családi életének első boldog éveit. S Aline úgy hallgatott az öreg Closmadeuc, mint az orákulumra. Tehát, végre, előállott az öreg Closmadeuc. Elővette minden ékesszólását, s igyekezett lelkére beszélni. Aline sírva fakadt. Könnyekben úszva ígérte meg, hogy gyermekei érdekében lemond vőlegényéről, szakít vele örökre, most már visszavonhatatlanul, megmásíthatatlanul. E perczen egy levelet hoznak Aline-nak. Csak ez áll benne: «Jöjjön rögtön, Vladimirov.» Aline veszi a kalapját és elrohan, mint egy bolond.

«Mert ha nem: ő megöli magát.» Vladimirov tudta, hogy ezzel a fenyegetéssel bármikor magához rendelheti Alinet, a ki mindannyiszor eszeveszetten siet őt «megmenteni.» De azt is belátta, hogy Aline nem akar többé a felesége lenni. Úgy ígérte, megfogadta. Vladimirovnak pedig nem a kedves kellett, hanem a feleség. Érezte, hogy ha nem csinál egy coup de théâtre-t, a feleséget örökre elvesztette. Egyet gondolt tehát, zálogba tette a gyémántos gyűrűt, melyet Aline-tól kapott, s a pénzen revolvért vásárolt.

Mikor Aline megkapta kedvesének a levelét, mely Ville d'Avray-ba rendelte, csak leánya, a tizenegy éves Jeanne, volt a szobában. «Hova méssz?» — kérdezte a gyermek. «Ville d'Avray-ba — felelt az asszony —

Pierre azt írja, hogy megöli magát, meg kell mentenem. Mindjárt visszajövök.» De nem jött vissza. A coup de théâtre nem sikerült, s Vladimirov nem mint kétségbeesett szerelmes, de mint kétségbeesett vagyombukott fejezte be juvisy-i kalandját. Magában csakugyan nem tett kárt; mert hát azok, a kik sokat ígéretik maguknak a halált, soha se ölik meg magukat. Ugy vannak vele, mint némelyik szakács az étellel: elég, ha megfőzi, ő maga nem kér belőle.

A hűsz esztendei kényszermunka, melyre a versaillesi törvényszék Vladimirovot ítélte, csekélység ahhoz a nyolcz évhez képest, melyet a szerelem varsói bolondja kapott. A párisi mauvais sujet bizonyára többet érdemelt volna. Az enyhítő körülményeket aligha köszönhetné egyébnek, mint fiatalságának.

És a moralitás? A moralitás, fájdalom, kiáltó. Ez a két eset, melyeket csak hetek választottak el egymástól, ismét figyelmeztet bennünket arra a bibliai tanulságra, hogy mi a sorsa azoknak a szerencsétleneknek, a kik képtelenek az egészséges szerelemre, arra a szerelemre, a melyben az agynak, a szívnek és az érzékeknek egyenlő szerepök van. Jaj azoknak a Tantalusoknak, a kik először is csak az agyukkal szeretnek s a kiknek egész életökben keresniök kell a szerelmet s a kik a kielégülést nem találhatják meg soha. S különösen jaj a női Tantalusoknak! A férfi (lucus a non lucendo) megalkudhatik a nyomorúságával; ha pénze van, meg is valósíthatja romlott agyának képtelen beszélyeit. De a nő okvetlenül el van veszve! Minden bizonyossal rabjává lesz annak a szerelemnek, melyben legalább remélheti a kielégülést, ha nem is találhatja meg... Hanem e két szegény *cérébrale* sorsa, a mint Paul Bourget, a *Physiologie de l'amour moderne* szerzője nevezné őket, a varsói s a ville-d'avray-i áldozatok fatális szenvedélyei, több anyagot nyújtanak a megszívlelésre, mint a — beszédre.

Tiborcz.

Feszty Árpád freskói.

Az új törvényház nagy végtárgyalási termébe egyelőre vád alá nem helyezett előkelő közönség zárandokol. Megtekinti azt a hat freskóképet, mely a nagy terem két párhuzamos falát díszíti és újra constatálja, a mit minden hivatott forum már eddig is constatált, hogy Feszty Árpád is egyike azon festőinknek, a kik ecsetjükkal nem csak festeni, hanem mesélni, dramatizálni és filozofálni tudnak.

A szellős magas teremben templomszerű, áhitatos az atmosphaera. Mint valami gót székesegyházba, színes üvegeken keresztül szüremlik be a napvilág, végig tánczol a birói emelvényen, az amphitheatralisan emelkedő padosorokon s a hogy végig sikamlik a jobb oldali fal freskóin, mintha újra tüzet fogott volna, úgy cikázik, szikrázik rajtok, a forró színeken, ezeken az izgalmas, daemoni, szenvedő alakokon. Tűz, égő pirosság és villogó vas dominál ezeken a képeken — tűz és vas az igazságszolgáltatás eszközei és az átkok átka nehezül mindenkire, kinek ezzel a kegyetlen, babonás justitiával dolga akad.

Tűzpróba — boszorkányégetés — istenítélet — egy sötét, rémületes kor bíraskodása. Kegyetlen, istenkáromló vallásosság kifolyása; a vádlott inkább áldozat, mint bűnös. Ezeken a képeken tényleg a bűnöst mintegy az ártatlanság glóriája övezi, a tűzpróbának elébe néző leány fehér leplében, szemben az izzó pirosságban ragyogó bírósággal, a bölcs király térdeinél menedéket találó fiatal, megható szépségű nő, szemben a sötét máglyával, a fáklját csóváló pappal és piros kámszás hóhérral s végre ez az isten kegyelmének kiszolgáltatott meztelen, védtelen ifjú, szemben egy állig vértezett fegyveres férfiuval, mintha mártírok volnának mind és nem bűnösök s mintha csupa bakókkal állának szemben, nem bírakkal!

Három drámai kép ez, melyben a festő ecsetje mindazt kifejezi, a mit a philosophus és historicus gondol. Rápillantva ezekre a babonás, kegyetlen jelenetekre, a belépő vádlott áldani fogja végétét, hogy őt a tizenkilencedik század gyermekévé tette.

Szemben az «istenítélettel», a birói emelvénytől balra eső falon egy új kor patriarchalis, poeticus igazságszolgáltatása elevenedik meg. A bíraskodás egy bájos szívhez szóló idill; a babona és a brutális erő szerepét a szív és ész vette át és az igazság itt éltető, frissen buzogó forrás, melytől nem irtóznak már az emberek, hanem tódulnak hozzá bizalommal és erőt és életkedvet merítenek belőle. Mátyás az igazságos áll egy lombtalan cser alatt és magyarázva, meggyőzve osztja az igazságot: De ő már meghalt és...

És átvette tőle az igazságot a szó és a betű. A következő két képen, szemben a máglyával és izzó kemenczével az igazság eszköze a paragrafus, a rideg, minden elkövetendő bűnökre előre megállapított törvény, a bűnöknek rendszerbe foglalt lajstroma. Az egyiken Werbőczy mutatja be a tripartitumot, a másikon Deák Ferencz alkotja meg a büntető kodexet. A 16-ik század óta egyre folyik az emberi bűnök lajstromozása és a szörnyű munka még mindig nincs befejezve. A bűn, mely szemben a tüzzel dolgozó biróval a fehér ártatlanság színében tűnik elénk, a modern kor aranymerlegű bírival szemben mind undokabbá, mind bűnösebbé válik. A kínzás, a megégetés, a kerékbe törés és négyfelé osztás emberibb megtorlássá szelidült, de maga a bűn úgy látszik mind vadabbá, mind embertelenebbé vált. S még mielőtt ajkáról az első bűnös fölött elhangzott volna az első ítélet: a művész tudása és fantáziája megtöltötte már e termet az igazság, a becsület szellemével, mely midőn bírót és bűnöst lát egymással szemben, ösztönével a biró felé hajlik, mert szörnyű ugyan a hatalom, mely kezében van, de nagy szívében az igazság érzete is, mely megóvja tőle, hogy a bűnösből áldozatot csináljon.

A ki a különböző korok szellemét ennyire meg tudja jeleníteni, az nem csak mester a festésben, de mester a gondolkodásban is.

—If.

Krónika II.

Great attraction!

Színmű egy felvonásban, három jelenésben.

SZEMÉLYEK:

Mr. Reclam, tehetős magánzó.

Leo, } fiai.
Victorien, }

Sarah, } leányai.
Reclamilla, }

Mr. Pear, M. Reclam mostoha fia.

Egy krokodilus, } Sarah udvarlója.

Egy pávián, } (néma szereplők.)

Történik M. Reclamnál. Idő: jelenkor.

I. Jelenés.

Mr. Reclam, Leo, Victorien, majd Reclamilla.

M. Reclam (egy karosszékekben ül s a *Harpers Weekly-t* olvassa.)

Victorien (írásztalanál). Leo (egy koporsóban ül és cipőjét foltozza. Fején fehér czilinder, melyen lángvörös betűkkel ez olvasható: *Kreutzer-szonáta! Csak három shilling!*)

Reclamilla (jó). Papa, kedves papa!

Mr. Reclam. Nini, az én kis Reclamilkám! Honnan jössz, aranyos?

Reclamilla. Bécsből, papa. Nyolcz fehér ló röpitett idáig. Mindegyiknek fekete csillag van az orrán; az ostorhegyes az az Orion, a melyik 1874-ben megnyerte a Derbyt és a Lancashire Pláce-et. Jó napot, Victorien!

Victorien (lázasan dolgozik. Nem felel, hanem tollával rámutat a falra, a hol Mr. Reclam arcképe látható, ezzel a körirással: *As idő pénz!*)

Mr. Reclam. Igazán szép töled, hogy meglátogattad a te agg apádat!

Reclamilla. Dicsekedni jöttem, drága papám. Jó napot, Leo!

Leo (a cipővel, a melyet foltoz, eltakarja arcját). Takard be a kebledet, szégyentelen!

Mr. Reclam. Mi történt, gyermekeim legbájosabbika? Jár, derítsd fel a te agg apádat.

Reclamilla. Képzeld, papa, ez volt csak a sensatio! Fogadtam Saphirstein herczeggel, hogy egy napig zöldséget árulok a nagy piacon, a nélkül, hogy valaki rám ismerne. Felöltöztem kofának, s a két tanúmmal: Lilienfeld gróffal meg Sonnenstrahl herczeggel, a kik halárus-legényeknek voltak öltözve, hajnaltájban megjelentünk a piacon. Megvettük Frau Bábinak az összes zöldségkészletét, s hozzá fogtam a zöldségáruláshoz. . . .

Leo (fölszól a koporsóban s kisérteties hangon szól meg.) Hintsetek hamut a fejetekre! Tartsatok bünbánatot! Éljetek szüzi életet! Foltozzátok cipőiteket! Suroljátok ki a szobátokat! Mosdassátok meg a részegeket! Osszátok szét vagyontokat a szegények között! De tartsatok meg három shillinget, és vegyétek meg a *Kreutzer-szonátát!* (Leül s tovább foltozza cipőjét.)

Reclamilla. Hát ez mi?

Mr. Reclam. Semmi. Csak gyakorolja magát. Nem akar kijönni a trainingból. Folytasd, aranyos.

Reclamilla. Röviden, megnyertem a fogadást. Nem ismert rám senki. Ezt az eseményt aztán megénekeltem egy költeményben, s e költemény alkalmából egy dics-hymnust szerzettem önmagamnak, mint költőnek a tiszteletére. Egy szerkesztőt, a ki dics-hymnusomat kigúnyolta, megkorbácsoltam, s hogy a szerkesztőt kiengeszteljem, soiréet adtam a tiszteletére. Ezt azután a szerkesztő énekelte meg egy újabb költeményben. Egy hétig rólam beszélt az egész város.

Mr. Reclam. Szép, szép, gyermekem. De mindezzel nem érhetsz el többet, mint nyolcz-tíz teli házat. Lásd, *Victorien truc*-je ügyesebb volt.

Reclamilla. Hát mit csinált *Victorien*?

Victorien (lázasan dolgozik.) Ugyan, hogy tölthetitek az időt ilyen haszontalan fecsegéssel?!

Mr. Reclam. *Victorien* fölbérelt zavargókkal kifütyöltette az új darabját, hogy az átdolgozott *Thermidor*-nak biztosítsa a kétszáz teli házat.

Reclamilla. És ez nekem még nem jutott eszembe!

Mr. Reclam. Hagyd el, gyermekem. Mindez semmi a Leo ötletéhez képest!

Reclamilla. No és mi volt a Leo ötlete?

2. jelenés.

Előbbiek. Sarah, udvarlóival.

Sarah (paradicsommadár-tollas kalapban, halványzöld selyem ruhában, imbolyogva jö. Már a távolból hallik arany csengésű hangjának zenéje.) Papa, bemutatom neked az udvarlóimat. Mr. Alligator, Mr. O'Rang-Outang.

Mr. Alligator (meghajlik illetőleg kinyújtózkodik.)

Mr. O'Rang-Outang (kezet nyújt.)

Sarah. Mr. Alligator a sentimentalís udvarlóm, Mr. O'Rang a vidám. Mr. Alligator nagyon szimpatikus, bár kissé sokat könnyezik, Mr. O'Rang elragadóan kedves, bár kissé könnyelmű, s igen sok adósságot csinál.

Mr. Reclam. Nagyon örvendez. Hol jársz itt, tubiczám, a hol a madár se jár?

Sarah. Valparaisóból jövök, drága papa, a hol háromszázszor játszottam Cleopatrát. Az volt aztán a siker! Az asszonyok ideggörccsöket kaptak az elragadta-

tástól, a férfiak fejbe lötték magukat a lelkesedéstől, öreg emberek a tengerbe ugráltak, látták Sarah, nem volt mért élniök tovább. S aztán a bevonulásom, ha láttad volna! Diadalkocsimat nyolcz journalista húzta, a koci előtt indiánok hánytak cigánykerekeket, élükön Jean Richepinnel, a ki rézbőrű costume-ben nyitotta meg a menetet. A diadalszekéren csak ketten ültünk: én meg Mr. Sweetheart, a csörgőkígyóm, a ki kedélyesen cigarettázott. Utánunk az udvarlóm jöttek, az egész menaszéria. Maurice és Jablonovszkát száz vadgalamb von-tatta, aztán egy postakocsin jött Grau, a ki tallérokat és pénzes leveleket dobált a nép közé.

Mr. Reclam. Az elszórt tallérok persze siettek visszaterni.

Sarah. Világos, papa. Az első száz előadás előtt minden este csatákat vívtak a jegyekért. A benszülöttek nem győzték az aranyrudakat Grauhoz szállítani. De, fájdalom, boldogságom nem volt teljes. E nagy úton ért néhány súlyos csapás is. Így legkedvesebb kígyóm: Nick és Arthur eltűntek. Tízezer dollár jutalmat ígértem annak, a ki Nicket és Arthurt előkeríti. Elibém hozták az őserdő összes viperáit, de sajnos, oly kiváló tehetségű, kedves és szeretetreméltó kígyókat, mint Nick és Arthur, nem látok többé soha, soha! (Elalél.)

Leo (fölszól a koporsóban). Hintsetek hamut a fejetekre! Tartsatok bünbánatot! Éljetek szüzi életet! Foltozzátok cipőiteket! Suroljátok ki a szobátokat! Mosdassátok meg a részegeket! Osszátok szét vagyontokat a szegények között! De tartsatok meg három shillinget s vegyétek meg a *Kreutzer-szonátát!* (Leül és tovább foltozza cipőjét.)

Mr. Reclam. Oh, Sarah, te nagy vagy! Oly nagy, mint szent Barnum maga! De olyan ötleted, mint Leonak, neked se támadt soha!

Sarah) De hát mi volt a Leo ötlete?
Reclamilla)

3. jelenés.

Előbbiek. Mr. Pear.

Mr. Reclam. Ej, itt van Pear is! És milyen komoly! Pear, te olyan komor vagy, mint mikor a legnagyobb hunczfutságaidat szoktad elkövetni! Mit míveltél, kedves mostohám?

Mr. Pear (szerényen) Csekélység! (Kézet fog a jelenlevőkkel.) Ismeritek a szép Sybil Sommersetet, a kiért a norfolki herczeg agyonlőtte magát? Igen, annál jobb. Nos, én egy előnyös szerződést kötöttem a gyönyörű Sybillal. Kétszáz ezer mázsa sterlinget fizetek neki évenként, s élethosszig viszont ő kötelezi magát, hogy meghallgat minden férfit, ingyen, a ki csak ráveti a szeméit. . . .

Mr. Reclam. Mi a tatár?!

Mr. Pear. Úgy hiszem, nem kell mondanom, hogy a szép Sybille, a *Budapesti Szemlé*-nek kedves helyen, rá van tetoválva ez a pár szó: *Pear's Soap. Csak Pear-féle szappant vásároljatok!*

Leo (fölszól a koporsóban.) Hintsetek hamut a fejetekre! Tartsatok bünbánatot! Éljetek szüzi életet! Foltozzátok cipőiteket! Suroljátok ki a szobátokat! Mosdassátok meg a részegeket! Osszátok szét vagyontokat a szegények között! De tartsatok meg három shillinget s vegyétek meg a *Kreutzer-szonátát!* (Leül s tovább foltozza cipőjét.)

Mr. Reclam. Bravo, mr. Pear. Ez hozzád méltó gondolat vala! De engedd megvallanom, hogy León te se tettél túl. A Leo ötlete korszakalkotó volt!

Sarah) De hát mi volt a Leo ötlete?
Reclamilla)

Mr. Pear (leül s a *New-York-Herald*-ot kezdi olvasni.)

Mr. Reclam. Hallgassatok rám, leánykáim, s aztán csodáljátok Leót. Ugy-e, ismeritek a *Kreutzer-szonátát*, annak az úrnak és hölgynek a történetét, a kiket a

Kreutzer-szonáta ejt meg s vezet egymás karjába?! Persze, hogy ismeritek. Egy millió kétszáz ezer példány, minden európai nyelven, a vogult és a cseremiszt nem is számítva. Nos Leo megírta most a *Kreutzer-szonáta Nro 2-öt*. Egy férjnek el kell utaznia Pétervárra, hogy elcsipjen egy nihilista-bandát. A feleségét rábízza egy fiatalkori barátjára. A jó barát és az asszony unalmukban a *Kreutzer-szonáta-t (Nro 1)* olvassák, s az olvasmány megejtí őket, mint Franciscát és Paolot is könyv ejtette meg. Ez is egy millió kétszáz ezer példány, minden európai nyelven, a vogult és a cseremiszt nem is számítva. S már készül a *Kreutzer-szonáta Nro 3-ra*, azoknak a történetére, a kiket a *Kreutzer-szonáta Nro 2* ejt meg. Ismét egy millió kétszáz ezer példány . . . Értitek-e már? Ez így fog menni in infinitum. S a jövő században talán már a *Kreutzer-szonáta Nro 386* fogja járni, azoknak a története, a kiket a *Kreutzer-szonáta Nro 385* veszt el! Ez már nem is vállalat, hanem aranybánya!

Mr. Pear (a ki eddig a *New-York-Herald*-ot olvasta, vadul felordít.)

Mr. Reclam
Sarah
Reclamilla } Mi az? Mi az?

Mr. Pear (bőszülten morzsolgatja kezei között az ujságot.)
Lefőzött! Mindnyájunkat lefőzött!

Mr. Reclam
Sarah
Reclamilla } De hát mi az? Mi történt?

Mr. Pear. Oh Edward, Edward! (Elejtí az ujságot s kétségbeesetten tördeli a kezeit.)

Mr. Reclam (fölvessi a földről a *New-York-Herald*-ot s oda adja Reclamillának). Olvasd el gyermekem, olvasd hamar! Nincs itt a pápaszemem . . .

Reclamilla. (olvassa.) «Táviratok. Püspök-Ladány. Földadatott 5 óra 20 perczkor. A hegedű- király, a kinek Nagy-Váradra utaztában négy órát kellett indóházunkban időznie, még Debreczenből telegrafált, hogy hívjuk össze a népet, hangversenyezni akar nekik ingyen. Az örömhírré az egész környékről összesereglett a nép. A várva-várt vonat megérkezett s a hegedű- király a locomotivon lovagolva óriás lelkesedés mellett játszotta el a *Repülj Fecském*-et. A nép elragadtatása leirhatatlan . . . » (kiejti kezéből az ujságot.)

Mr. Pear. (kétségbeesetten tördeli a kezeit.) Oh Edward, Edward!

Reclamilla. (halkán megjíletődve.) Le vagyunk pipálva!
Victorien. (dühösen dobja el tollát.) Le vagyunk pipálva!
Sarah (ideggörcsöket kap).

Mr. Pear. Oh Edward, Edward! (kétségbeesetten tördeli a kezeit.)

Mr. Reclam. (csöndesen zokog.) Le vagyunk pipálva!
Le vagyunk pipálva!

Leo (lefekszik koporsójába és meghal).
(A függöny csöndesen legördül.)

Masque.

Innen-onnan.

A kit kitanultak. Ismeretes gyöngéje Szilágyi Dezső igazságügyminiszternek a nyájas előzékenység, különösen azok irányában, a kiknek sorsa tőle függ. Decentralizál. Alázatosan bókol be egy kir. táblai bírő s mély tisztelettel rebegi el a nagy. cséplőgépnék, hogy az ő szíve minden vágya az, miszerint Nagyváradra decentralizáltassék és semmi esetre se Kassára. Remegve várja a minister feleletét: mi lesz? «Majd megtudja a hivatalos lapból.» Persze, hogy megtudja és persze, hogy csak azért is Kassára van kinevezve. És ime, kétségbeesés helyett a kir. táblai bírő nagyot ugrik örömben, körülzúgja feleségével a szobát s a gyerekek üvöltve kacagnak örömlükben. Ez sikerült! Tudni ilik s tudja is már mindenki, hogy a

kegyetlen miniszter senkit nem helyez oda, a hová az kéredzkedik és mindenkit oda helyez, a hova az semmi áron nem akar menni. «Ennélfogva van már mindenkinek annyi esze, hogy ha mindenáron Kassára akar jutni és semmiáron se Nagyváradra, akkor szépen eldalolja a ministernek a «nach Grosswardeint» és kikkel-lábbal tiltakozik Kassa ellen. Akkor bizonyos, hogy Kassára jut. Probatum est — ez immár százszor és kétszázszor. Soha se volt ilyen jó dolga a justitia hivatalnokainak. Kiki oda megy, a hová akar, ha előbb ravasz fondorlattal megkéri a ministert, hogy csak oda ne tegye, mert az az ő kedve és életérdekei ellen lenne. Szilágyi lefőzi az egy Apponyit, de haj, őt lefőzik sokan.

Passarovitz és ambassadeur. A ki végig hallgatta a consularis bíróságokról folytatott képviselőházi vitát, az elfelejtette a «*Fischerin du kleine*»-t, el a «*Grosswardein*»-t, az «*Is-is-is*»-t, sőt még a «*Csitt-csitt-csitt*»-et is s a helyett ébren és álmában mindig csak ez a két szó zümmög a fejében: «*Pissarovitz*» és «*ambassadeur*». Mert soha még szó annyiszor el nem röppent emberi ajkáról, mint ez a két fölbemászó-szó. Az egész vita lényege t. i. csak az volt, hogy a consulo a *passarovitz* béke alapján (kötetett Kr. sz. u. 1718. július 21-én) bíraskodnak-e, avagy nem a *passarovitz* béke alapján? Továbbá az volt igen fontos, hogy tudja-e mindenki, miszerint a consul nem *ambassadeur* és az *ambassadeur* nem consul? Ezt persze mindenki tudta, de senki sem hitte el, hogy más is tudja s azért mindenki elmagyarázta mindenkinek. Szilágyi maga legalább tízszeg egynek-egynek; de azért ma sem hiszi még el, hogy ezt kivüle más is tudná a világon. Gyönyörködötök valának azonban ama változatok, melyeket a két szó a más-más ajkakon szenvedett. Szilágyi: «*Paszarovicz*» és «*ambaszadör*». — Apponyi: «*Pascharovich*» és «*ambassadeur*». — Beöthy Ákos: «*Pässsszarovitz*» és «*ambässsszadér*». — Veszer Imre: «*P-ppaszarovitz*» és «*amb-mbszder*». Csatár: «*Baszarovicz*» és «*ambasabör*». Csandány az csak kerülgette a két szót, de sehogysem mert beléjük harapni. E szerint tehát nem is emelkedett a vita lényegének színvonalára.

A tudósok viaskodása, melyet a múlt héten néhány fővárosi lap hasábján végig küzdöttek, még nincsen befejezve. Tudják, hogy az achájok min vesztek össze. Előbb a «B. J.» tudósai csodabogarazták le a «P. H.»-ot, a miért Sofoklest visszafelé növesztette. Azután a «Bp. H.» klassikusai álltak phalanxba, hogy biz a «B. J.» nem tud gymnasiumul, mert nem tudja, hogy Sofokles «ante Christi natum» számítható, mire aztán a B. J. valamely olvasója azt írja lapjának, hogy: Ments uram, hisz nem úgy mondják, hogy «ante Christi natum», hanem «ante Christum natu!» Erre azután lécsenedesedének a hullámok, minthogy külsült, hogy hál! Istennek mégis csak sok ebben az országban a műveltség, A tudósok ezen klassikus küzdelme egy diákot juttat eszünkbe, a kinek szegénynek pechje volt az «érettségim», mert a latin nyelvből két izben is elbukott. Mikor harmadszor neki iramodnék, a tanár megsajnálta s megígérte, hogy valami rendkívül egyszerű kérdéseket fog neki adni abból a bolond nyelvből. Csakugyan így történt. Azt kérdik a diáktól, hogy «homo»-nak miként szól a pluralis dativusa. A diák röppant zavarban van s végezetül kisüti, hogy: «*hominas*». Persze harmadszorra is elbukott. Künn aztán a folyosón körülveszik a barátjai, kérde, hogy történt? «Hát biz a rosszul ment — úgymond: — nagy zavarban voltam; azt feleltem, hogy *homo*-nak pluralis dativusa *hominas*, pedig Isten tudja, hogy miért nem jutott már odabent eszembe, hogy az tulajdonképpen: *hominarum* . . . »

De a tudósok kiáltása még nincs befejezve. Ma a «Pesti Napló», nyilván megirigylve laptársait, szinte neki gyürkőzik, hogy kimutassa, miképpen ő is tud gymnasiumul. Egyik aesthetikus' «—s» úr Varsányi «Uriá»-járól írva, imígyen szólal meg: «Varsányi fífikus lélek, kinek a *kothurnus* csak *köntös*, mely alatt fedett állásból . . . » stb. Nehogy pedig valaki előtt homályban maradjon az aesthetikus intenciója, alább így folytatja: «. . . Varsányi kegyetlenséggel nyúlt a biblia *virágos szövegéhez* s megcsinálta magának a *kothurnust*, melyben . . . » stb. stb.

Ma már teljességgel tisztában vagyunk azzal, hogy mire jó az, hogy a klassikus nyelveket a gymnasiumokból kiküszöböljék. Arra jó, hogy ne lehessen a tudósokat ellenőrizni.

Szinház és irodalom.

Lukácsi Sándor jubileuma. A népszínház főrendezőjének és saját külön népszínműírójának, Lukácsy Sándornak szombaton tartották meg a jubileumát, a melyre az adott jogcímet, hogy most negyven esztendősz színész. Mi, az ifjabb generáció, Lukácsynak éppen a színészkedéséről tudunk legkevesebbet, mert az ő alakításai a népszínház megújítása előtti korbá nyúlnak vissza. Azok azonban, kik ismerték őt a színpadról is, azt mondják, hogy igen értelmes, erős tehetségű színész volt, a ki Szigligetinek annyira tetszett, hogy a nemzeti színházhoz akarta szerződtetni. E szándéka azonban nem sikerült, mert Lukácsy akkor szivesebben maradt a vidéken, majd a Miklóssy-féle István-téri szinkörben, a melyből Kreicsányi Sarolta és Vizváry Gyula is került ki. A szinkör hanyatlása, majd bukása után a népszínház kötelékébe lépett be, a hol mind e mai napig is megmaradt és mint igen szükséges butodarab, meg is fog maradni. Mint főrendező-jóízlést árult el s a népszínházi előadások mai színvonalára jóformán neki köszönhető. Szorgalma nem ismert és nem is ismer határt s ügybuzgalmát csak csodálni lehet. Ismerjük azonban Lukácsy Sándort más oldalról és pedig mint drámaíró, a ki mint ilyen is tarthatna immár jubileumot, mert darabjainak száma tizenöt; persze, attól az időtől számítva, mikor a népszínházhoz került. Nem lehet ő rá, mint drámaíróra azt mondani, hogy fényes tehetség; de azt igenis el kell ismerni, hogy hézagot pótol, hogy szükséges volt. Darabjai a műsoron nem maradnak meg, de a színeszet történetében ezekről meg fognak emlékezni, hol úgy említik, mint szorgalmas, leleményes író, a ki nem annyira ambícióból írta darabjait, mint inkább abból a célból, hogy a népszínház repertoire-jában némi változatosság legyen. Hihető azonban, hogy később, ha majd egyszer a rendezéstől visszavonul és lélegzetet tud venni: régi tartozását lerója. Ír egy jó darabot is.

Bácskay Albert, lapunk munkatársa, a békésmegyeiek mulatságán — e hó 25-én tartotta azt a szellemes felolvasást, melyből egy részletet mai számunkban közlünk, azt a részletet tudniillik, mely a kaczer nő pszichológiájával foglalkozik. A szerelemről szóló fejezetet, mely nem kevésbé érdekes, azért kellett kihagynunk, mert az jobbadán Mirebeau könyvével foglalkozik, melyet mi már néhány hó előtt ismertünk.

A Kisfaludy- és Petőfitársaságok ülései ezuttal egy hét keretébe szorultak össze. Vasárnap tartotta matinéját a Petőfi-, szerdán, a szokott estéli órákban bizalmasabb lámpafény mellett a Kisfaludy-társaság. Mindkét társaság ülését nagy és szép női közönség látogatta. A Petőfi-társaságban Ábrányi Emil, Palágyi Lajos és dr. Ferenczy József; a Kisfaludy-társaságban Sásds Károly, Várady Antal, János Gusztáv és Szabolcskától kerültek felolvasásra mindennemű aethetikai categoriák: dráma, vers, novella, műfordítás és — alapító tagok.

Dr. Kunoss Ignác, a fiatal tehetséges orientalista *«Anatóliai Képek»* című munkája most jelent meg a *«Szépirodalmi Könyvtár»* kiadásában. Érdekes, vonzó képek ezek az anatóliai népeletről és Kunoss stílusa elég színes, hogy ezeket a keleti, bizarr, költői és vad alakokat a maguk teljes életerejükben és költőiségükben meg-eleveníthesse. A könyv igen csinos kiadásban, eredeti illusztrációkkal jelent meg és méltóan sorakozik Kunoss Ignácznak török népmeséihez, melyek tavaly jelentek meg.

Élet. Ily cím alatt a mult hóban egy új irodalmi, művészeti, társadalmi és közgazdasági havi folyóirat indult meg, mely célul tűzte ki magának, hogy «az irodalmi és művészeti, tudományos és társadalmi élet folytonosan változó, fejlődő jelenségeinek és követeléseinek tolmácsa» legyen. Szépirodalmi részében hoz elbeszéléseket, költeményeket, művészeti részében foglalkozik képzőművészettel, színházzal és zenével, míg többi terét a társadalmi és egyéb actualis kérdések megvitatásának szánta. Az *«Élet»*-et Katona Lajos szerkeszti, mellette egy szerkesztő-bizottság működik, melynek tagjai egyszersmind a lap kiadótulajdonosai, névszerint: Braun Sándor, Diner József, Diósy Béla, Gerő Ödön, Hermann Antal, Jancsó Benedek, Kabos Ede, Lenkei Henrik és Vikár Béla. Az új folyóiratból most jelent meg a második szám programjának megfelelő tartalommal.

Nyilatkozat. Mult számunk *«Krónika»*-jában egy különben is csak költött alak tréfás jellegezése oly modorban történt, mely a közbecsülésben álló honvédtiszt állás tekintélyével nem egyezik. *Mustármag*, ezen cikk írója, hozzánk intézett levelében a fölötti — általunk is osztott — őszinte sajnálkozását oly hozzáadással fejezte ki, hogy távol állott volna a szándék olyasmit írni, a mit bármely honvédtiszt önmagára vonatkoztathatna és magára nézve sértésnek tekinthetne. Budapest, 1891. febr. 25. Kiss József.

Képtalány.

A 6. számban közölt képtalány megfejtése:

Phönix.

A 7. számban közölt képtalány megfejtése:

Árúzóna.

A 8. számban közölt képtalány megfejtése:

Tárogató.

Helyes megfejtéseket küldtek be: Pick Ida, Hönig Maris és Jenni, Rochlitz Gizella, Vermes Ida, Roboz Ilon, Skultéty István, Lamm Zsiga, Kende Katicza, Koós Irma, Simonyi Benő, Csutor Emma, Erdődy S., Szomor Ilka, Elsner Aurélia és Aranka.

Heti posta.

Budapest. *Aloék.* Mindegyik szépen indul, mindegyikben van valami, csak a pointje nincs eléggé kihegyezve. A technikája ott hagyja cserbe, a hol leginkább rászorul. De aligha csalódunk, a midőn öntől jó dolgokat várunk. Zörgessen újra és mielőbb.

Egy előfizetőnek. A reclamált aphorisma csakugyan *Balogh* Irmától való. Neve a két sor alól elnézésből maradtatott el.

Budapest. *Mese a beteg gyermekről.* Lapunk ezt a genret nem cultiválja. A pusztá contemplatiót, az allegorizálás és az érzelmes prózák egyéb neveit az angoloknak és németeknek engedjük át. Becses kéziratát megőrizzük és ha egy-két kisebb költeménnyel szerencsétlen, azonnal helyet szorítunk.

Budapest. *H. Jenő.* Richepint csak válogatva lehet fordítani. Erre a költeményre alig volt érdemes annyi gondot fordítani. Az utolsó strofa egyik fordulata alig érthető. Kérünk mást.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: Kiss József.

Főmunkatárs: Justh Zsigmond.

Egész selyem nyomtatott foulard-okat

1 frt 20 krtól 4 forint 65 krig méterenként (körülbelül 450 különböző mintában) szétküld vég- és darabonként bér- és vámentesen **Henneberg G.** (cs. kir. udv. szállító) gyári raktára **Zürichben.** Minták haladéktalanul küldetnek. Levelekre Svájcba 10 kros bélyeg ragasztandó.

Csonka és Rottenberg

férfi-szabók

VII. ker., király-utca 41. szám

Férfi- és gyermekruhák dús raktára.

Ruha-termünkben a társadalom minden osztálya számára divatos, tartós és igen jutányos öltözékek kaphatók. — Megrendelések gondosan, kívánatra

24 óra alatt

is foganatosíthatnak.

A legnagyobb igények is kielégíttetnek.

Fizetések megegyezés szerint.